

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Bc. Jaroslava Ježková

**Vybrané aspekty sdílené ekonomiky s důrazem
na Airbnb a Uber**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Ing. Zdeněk Hraba, Ph.D.

Katedra národního hospodářství

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 5. 2. 2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu. Vlastní text práce včetně poznámek pod čarou čítá 123 783 znaků.

.....

Jaroslava Ježková

V Děčíně dne

Děkuji panu JUDr. Ing. Zdeňku Hrabovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce za to, že se jejího vedení ujal a byl mi nápomocen při zpracování mého individuálního tématu.

Obsah

1	Úvod.....	1
2	Vymezení sdílené ekonomiky	4
2.1	Pojem sdílená ekonomika	5
2.2	Sdílená ekonomika v minulosti a dnes	5
2.3	Formy sdílené ekonomiky z hlediska vlastnictví.....	7
2.4	Formy sdílené ekonomiky z hlediska účastníků	8
2.5	Sdílená ekonomika všude kolem nás	9
3	Uber.....	11
3.1	Jak služby Uberu fungují?	13
3.2	Uber a jeho třídy vozů	15
3.3	Požadavky na řidiče Uberu	17
3.4	Ježdění pro Uber versus provozování taxislužby	18
4	Airbnb.....	27
4.1	Jak funguje Airbnb?.....	29
4.2	Povinností poskytovatelů ubytování na Airbnb	30
4.3	Negativní působení Airbnb?	34
4.4	Pozitivní dopad Airbnb	36
5	Kontroverze sdílené ekonomiky.....	38
5.1	Názory na služby sdílené ekonomiky	38
5.2	Největší síť hotelů bez hotelů, největší taxislužba bez aut	40
6	Regulace sdílené ekonomiky v českém prostředí	44
6.1	Doporučení Evropské komise	47
6.2	Legislativní reakce na situaci v přepravě osob	49
6.3	Rozhodnutí Soudního dvora EU	51

6.4	Legislativní reakce na situaci v ubytovacích službách	53
7	Závěr.....	56
8	Použité prameny a literatura.....	58

1 Úvod

Ve své diplomové práci se zaměřuji na téma v současnosti velmi diskutované a kontroverzní sdílené ekonomiky. Co lze vlastně pod tento pojem subsumovat? A co už ne? S rostoucí popularitou sdílené ekonomiky se čím dál víc ve společnosti diskutuje o tom, že neexistuje regulace zejména právní, jež by tuto oblast uspokojivě upravovala. Naráží se přitom na diskrepanci v úpravě „tradiční“ ekonomiky a úpravy služeb v rámci ekonomiky sdílené. Kontroverze a nesouhlas tradičních poskytovatelů jsou vzbuzovány nesouladem regulí, jimiž jsou nuceni se řídit oni a v podstatě neexistencí regulí pro poskytovatele nové (případně i neakceptace těchto regulí ze strany nových „hráčů“ na trhu).

V této práci kladu důraz na dva velmi výrazné zástupce sdílené ekonomiky, Airbnb a Uber. Druhý jmenovaný je na pomezí, ne-li až za hranicí definice toho, co lze ještě za sdílenou ekonomiku považovat, přičemž sám sebe tento poskytovatel vytrvale označuje za představitele sdílené ekonomiky a ne jinak. Relativně klidná situace ohledně Airbnb je tak v opozici s tou, jež panuje kolem Uberu. V prvním pololetí roku 2017 snad nebylo týdne, kdy by se v médiích o dění kolem Uberu neinformovalo. Dění v České republice do jisté míry kopíruje dění v evropských státech, které již přistoupily k restrikcím směrem k Uberu a reagují tak na volání čím dál více nespokojených konvenčních poskytovatelů taxislužeb. Příkladem bouřlivého nesouhlasu s Uberem ze strany taxikářů budiž leden 2016, kdy pařížští taxikáři vyhlásili stávkou a zablokovali hlavní pařížské ulice¹. V České republice je pak výsledkem nespokojenosti tradičních taxislužeb a dokonce i samotného města vydání předběžného opatření Krajským soudem v Brně v dubnu 2017. Ve výroku usnesení se uvádí, že žalovaný (Uber) je povinen zdržet se provozování taxislužby na území Statutárního města Brna. Toto rozhodnutí bylo v médiích označeno jako „první protiuberovské soudní rozhodnutí v České republice“.² Vrchním soudem v Olomouci bylo toto rozhodnutí následně kvůli

¹ HAVLICKÁ, Kateřina. Francouzští taxikáři zuří, blokují silnice na Paříž a pálí pneumatiky. In: *www.idnes.cz* [online]. [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/francouzsti-taxikari-stavkujizvysime-kontroly-konkurence-slibil-valls-1r6-/zahranicni.aspx?c=A160126_152447_zahranicni_kha

² HROMKOVÁ, Dominika a ČERNÝ, Aleš. Uber v Brně dojezdil. Soud ho zakázal předběžným opatřením. *iDnes.cz* [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/uber-brno-nelegalni-krajsky-soud-zakazpredbezne-opatreni-pn5-/brno-zpravy.aspx?c=A170418_092125_brno-zpravy_krut

nedostatečnému odůvodnění zrušeno.³ Krajský soud v Brně poté v červenci roku 2017 vydal nové předběžné opatření, které Uberu znemožňuje provozovat své služby na území Statutárního města Brno s poukazem na porušování právních předpisů, konkrétně vyhlášky o taxislužbách a silničního zákona.⁴ Tento případ je jen ilustračním zlomkem dění kolem poskytování služeb sdílené ekonomiky a lze očekávat, že další soudní rozhodnutí budou následovat.

Jestliže v Brně v poslední době vystupuje do popředí zájmu služba Uber, v Praze se k problémům kolem Uberu přidávají služby Airbnb. Počet bytů, které jsou pronajímány prostřednictvím Airbnb každoročně roste. V dubnu 2017 bylo na Airbnb 15 900 nabídek ubytování v České republice. Z toho ovšem 11 500 bytů se nachází v Praze, což činí více než 70% podíl veškerých nemovitostí nabízených na Airbnb v celé České republice. Za rok 2016 se v České republice přes Airbnb ubytovalo 710 000 lidí.⁵

Uchopení sdílené ekonomiky ze strany státu a její ne/regulace se tak stává tématem čím dál více aktuálním. Názory politiků na to, jak by taková regulace měla vypadat, se různí. V čem se většinou shodují, je proklamace toho, že rozhodně nemají v úmyslu sdílenou ekonomiku potlačovat, nýbrž jasně stanovit pravidla a meze. Příkladem je prohlášení Bohuslava Sobotky, které uvedla ČT24 na svých webových stránkách 17. 7. 2017: „Nejde o to podnikání dusit, ale nastavit rovná pravidla.“⁶

V létě roku 2017 si vláda nechala zpracovat analýzu, která měla objasnit, kde končí sdílená a začíná šedá ekonomika. Dle ministra průmyslu a obchodu Jiřího Havlíčka je problematické určení hranice toho, kdy jde o občasný přivýdělek a kdy o skryté podnikání.⁷

³ KRUTIL, Robin. *Uber může v Brně znovu jezdit, vrchní soud zrušil předběžné opatření* [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/uber-brno-vrchni-soud-zruseni-predbezne-opatreni-f7l/-brno-zpravy.aspx?c=A170627_125735_brno-zpravy_krut

⁴ ČTK a PRP. *Soud opět zakázal Uber v Brně, předběžné opatření platí. Podle rozsudku firma provozuje taxislužbu* [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65804430-soud-opet-zakazal-uber-v-brne-predbezne-opatreni-plati-podle-rozsudku-firma-provozuje-taxislužbu>

⁵ PROKEŠ, Jan; VÁCHAL, Adam. *Airbnb v Česku: nocleh pro statisíce. Hospodářské noviny*. 2017-06-09, čís. 111, s. 14.

⁶ *Nechceme nové služby jako Airbnb dusit, ale dát jim pravidla, říká Sobotka* [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2183944-nehceme-nove-sluzby-jako-airbnb-dusit-ale-dat-jim-pravidla-rika-sobotka>

⁷ *Češi dělají ze svých bytů hotely. Vláda vymýšlí, jak tomu dát pravidla* [online]. [cit. 2017-07-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/2189182-cesi-delaji-ze-svych-bytu-hotely-vlada-vymysli-jak-tomu-dat-pravidla>

Návrhy změn zákonů, které nyní ministři připravují, reagují zejména na jeden segment sdílené ekonomiky a to sdílené ubytování. Sdílené ubytování se stává čím dál populárnějším, největšímu zájmu v rámci České republiky se přitom těší Hlavní město Praha. Nejvíce se prostřednictvím sdílené ekonomiky pronajímají byty a pokoje v centru Prahy. Problémem ovšem je, že příjmy z těchto pronájmů majitelé často nepřiznávají a neodvádějí z nich příslušné daně. To jim přináší značnou konkurenční výhodu oproti tradičním ubytovatelům, kteří si opakovaně stěžují na nespravedlivost a disproporčnost.⁸ Problém, který v této oblasti vyvstává, je pak také otázka rozlišení poskytovatelů, kteří sdílejí své domovy, od poskytovatelů profesionálních. Právě druhou jmenovanou skupinu by měly nově diskutované regulace převážně zasáhnout. Vedení Hlavního města Prahy chce regulacemi mimo jiné eliminovat trend, kdy nemovitosti hlavně v centru Prahy jsou skupovány a poskytovány výhradně k ubytovacím službám, čímž dochází ke zvyšování cen bydlení a vytlačování rezidentů.⁹

Z předchozího je patrné, že uchopení sdílené ekonomiky je momentálně v České republice velmi ostře diskutovaným tématem, v současnosti bez jasného rozhršení. Cílem této práce je na podkladě objasnění pojmu sdílené ekonomiky popsat její vybrané aspekty a zmapovat současné regulace v této oblasti s přesahem do jejich budoucího možného vývoje. Metodami, jež budou v této práci použity, tak budou především metody srovnávací.

Struktura kapitol bude následovat strategii, kdy nejdříve bude představen pojem *sdílená ekonomika*. Bude objasněna její definice, historie, socioekonomické aspekty. Dále bude v režimu dvojkolejnosti představena současná právní úprava vztahující se na sdílenou ekonomiku, akcentován bude zvláště Uber a zvláště Airbnb. Jako další budou představeny kontroverze, jež jsou se současným boomem těchto služeb spjaty. Budou ukázány případy restrikcí, zákazů či omezení ze zahraničí, které různým způsobem reagují na rozmach služeb sdílené ekonomiky.

⁸ tamtéž

⁹ tamtéž

2 Vymezení sdílené ekonomiky

Sdílená ekonomika, označovaná i jako spoluspotřebitelství (k pojmu více v následující kapitole) nebo také sdílená spotřeba, je ekonomický model, jež se zakládá především na sdílení, jak již jeho název napovídá. Nejen sdílení, ale i půjčování, pronájem či výměna statků tvoří základ tohoto modelu a tvoří tak opozici k jejich vlastnění. Současná podoba sdílené ekonomiky je určována a velmi výrazně ulehčována moderními technologiemi. Pro bezprostřední propojení nabídky s poptávkou již není nutné sdílet stejný prostor ve vnějším světě. Stačí se dostat do sféry druhého prostřednictvím světa virtuálního. Místem směny se tak stává webová nebo mobilní aplikace.

Sdílení bylo v minulosti spojeno s bezprostředním osobním kontaktem a vzájemnou důvěrou z toho vyplývající. S možnostmi, které nabízejí moderní technologie v podobě téměř vždy dostupného internetového pokrytí, chytrých mobilů a aplikací došlo k překonání tohoto konceptu. Pro sdílení se již lidé nepotřebují osobně znát. Jedná se o značné ulehčení a úsporu času pro obě strany směny. Velmi důležitým aspektem, který uživatelům nahrazuje důvěru v osobní setkání, je systém vzájemných hodnocení, kterým aplikace disponují. Navíc se uživatelé vyhnou i hotovostním platbám a s nimi spojenými potenciálními problémy při transakci tím, že platba probíhá bezhotovostně skrze zprostředkovatele. Zprostředkovatel si pak z transakce zhusta strhává určité procento z částky. U Airbnb je to například standardně od 3% až do 20% dle povahy transakce a nastavení podmínek ubytovatele. U Uberu má zas cestující se svou verzí aplikace spárovanou platební kartu a částka za uskutečněnou jízdu se po potvrzení strhává automaticky.

Snadná dostupnost a jednoduchost přispěly k obrovskému nárůstu oblíbenosti služeb sdílené ekonomiky. Moderní technologie umožnily nejen zjednodušení, ale také zlevnění služeb. Navíc také služby dokázaly zprostředkovat mnohem většímu množství lidí a propojovat nesrovnatelně větší počet nabízejících a poptávajících. Ekvivalentně k výrobě by se takovýto princip dal označit jako *just in time* ve službách, doba logistické technologie ve výrobě prostřednictvím moderních technologií. Moderní služby sdílené ekonomiky umožňují v podstatě každému, kdo vlastní statek a nainstaluje si příslušnou aplikaci, tento statek sdílet prakticky s kýmkoliv.

2.1 Pojem sdílená ekonomika

Pojem sdílená ekonomika vznikla z anglického výrazu *sharing economy*. Jedná se o podmnožinu spoluspotřebitelství (anglicky *collaborative consumption*), tedy podmnožinu ekonomického modelu, jenž je založen na půjčování, pronájmu, výměnách nebo sdílení produktů namísto jejich vlastnění. Aktuální moderní technologie, zejména online platformy, umožnily ve velkém měřítku propojit poptávku s nabídkou. Došlo tak k renesanci tohoto způsobu směny, který je jinak typický pro komunitní ekonomiky. Přesně definovat obsah pojmu sdílená ekonomika ovšem není jednoduché, prozatím se neustálila její jednoznačná definice. Široce řečeno ji lze označit jako preferování přístupu k výrobním faktorům a zboží dlouhodobé spotřeby prostřednictvím digitálních platform před vlastnictvím zboží a výrobních faktorů.

Moderní digitální technologie značně snížily transakční náklady na hledání protistrany v rámci najímání aktiv. Definičními znaky sdílené ekonomiky tak jsou nižší transakční náklady promítající se následně do nižší nájemní ceny aktiv, jež jsou poté přístupnější většímu okruhu lidí. Využití aktiv je zvýšeno tím, že jsou pronajímány v období, kdy ho sám vlastník nevyužívá.¹⁰

2.2 Sdílená ekonomika v minulosti a dnes

Myšlenka sdílení produktů a možnosti jejich užívání bez nutnosti jejich vlastnění není nijak nová. Mohlo by se zdát, že se jedná o pojetí nové, vzešlé z okolností moderní doby. Jedná se ovšem o koncept, jenž je užíván historicky v ekonomikách s nízkou produktivitou ke zmírnění jejich dopadů. V dobách před industriální revolucí (před obdobím počínaje 18. stoletím) byla společnost uspořádána v relativně sevřených komunitách, ve kterých panovala vyšší míra důvěry. Tato důvěra v lidech vzbuzovala větší ochotu ke sdílení.

V minulosti v rámci komunitních ekonomik šlo dokonce o nutnost nezbytnou k přežití komunity. David Graeber ve svém díle *Dluh. Prvních 5000 let* hovoří o tom, že se nejednalo jen o nezbytnost, ale sdílení znamenalo hlavní zdroj radosti.¹¹ Sdílení se uskutečňovalo nejen v rámci komunity, ale často i směrem navenek jako pohostinnost vůči cizincům. V situacích, ve kterých se dle Graebera „*hierarchie a trh stávají luxusem, jenž si nikdo nemůže dovolit*“,

¹⁰ Sdílená ekonomika. Bohatství bez vlastnictví. In: *Deloitte* [online]. 2017 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/DownloadPublication/sdilena-ekonomika-2017>

¹¹ GRAEBER, David. *Dluh, Prvních 5000 let*. 1. vyd. Brno : BizBooks, 2012. 416 s.

jakými jsou nepříznivé životní podmínky příkladmo přírodní katastrofy, se tato pohostinnost dá pozorovat ve zvýšené míře.¹²

S nástupem průmyslové revoluce v 18. století sdílení přestalo být nutností. Lidé přesídlili do měst a jejich zvětšenou koncentrací došlo ke ztrátě sociální kontroly a k anonymizaci. Tyto faktory snížily důvěru v populaci a ovlivnily tím míru sdílení. S postupujícím ekonomickým růstem a dostatkem spotřebního zboží došlo k poklesu zájmu o sdílenou ekonomiku.

V současné době se tak lze spíše přiklonit k názoru, že sdílená ekonomika nepramení toliko z nepříznivých podmínek a nedostatku, ale spíše z nadbytku a blahobytu v kombinaci se zvyšujícím se sociálním a ekologickým uvědoměním. Sdílená ekonomika současného stříhu je sice založena zejména na komerční bázi, ale s určitým dalším poselstvím v pozadí. A sice, že v rámci udržitelného rozvoje a globálních dopadů neustále se zvyšující produkce, není nezbytně třeba produkty vlastnit, ale postačí jejich sdílení, čímž se objem užívaných produktů snižuje.

V podobném duchu vedla svůj talk na TEDx konferenci v Sydney v roce 2010 i Rachel Botsman. Vyjádřila v něm přesvědčení, že spoluspotřebitelství je nový sociálně-ekonomický model, který slibuje revoluci ve způsobu, jakým konzumujeme. Botsman vnímá spoluspotřebitelství jako novou sociální revoluci, která umožňuje lidem „*vytvářet hodnoty ze sdílených a dostupných zdrojů tak, že vyvažují osobní sobeckost s dobrem větší komunity*“.¹³

Pro renesanci sdílené ekonomiky v novodobé historii hrála důležitou roli recese v letech 2008 až 2009, kdy došlo k největšímu poklesu ekonomické aktivity a zároveň největšímu nárůstu nezaměstnanosti od hospodářské krize v 30. letech 20. století. Jakkoliv byla tato situace pro ekonomiku nepříznivá, znamenala značný impulz pro inovace. V době recese bylo pro mnohé lidi zboží dlouhodobé spotřeby méně dostupné. Naopak pro vlastníky tohoto zboží začala být zajímavější možnost krátkodobě ho pronajímat, čímž se jim prostřednictvím příjmů z pronájmu podařilo dopad recese snížit. S opětovným ekonomickým rozmachem začalo být zboží dlouhodobé spotřeby opět dostupnějším. Zaseté semínko sdílené ekonomiky již ale s pomocí digitálních technologií a inovací mělo možnost dále prospívat.¹⁴

¹² tamtéž

¹³ BOTSMAN, Rachel. The case for collaborative consumption. In: TED [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: https://www.ted.com/talks/rachel_botsman_the_case_for_collaborative_consumption?language=en#t-307633

¹⁴ Sdílení ekonomika. Bohatství bez vlastnictví. In: *Deloitte* [online]. 2017 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/DownloadPublication/sdilena-ekonomika-2017>

Nedostatek důvěry, na které bylo sdílení tradičně založeno, se podařilo prolomit důmyslným systémem vzájemných recenzí. Zájemce o službu dopředu vidí udělené recenze a zprostředkovatelé si zároveň nabízející dopředu ověřují. Důvěra je posílena i možností nechat si od platformy ověřit svou totožnost a zvýšit tak svou důvěryhodnost.

2.3 Formy sdílené ekonomiky z hlediska vlastnictví

V současné době lze pozorovat mnoho modelů sdílené ekonomiky, přičemž jejich rozdělení je možné podle několika hledisek.

Rachel Botsman dělí sdílení z hlediska toho, co se sdílí. Rozlišuje tak tři typy sdílení:

- 1) *Product Service Systems*
- 2) *Redistribution Market*
- 3) *Collaborative Lifestyles*¹⁵

Do první kategorie Botsman zařazuje služby, jež zprostředkovávají sdílení nebo pronájem věcí. Definičním znakem této skupiny je hmotný statek. Botsman nerozlišuje vlastnictví tohoto statku, může se tak jednat jak o sdílení statků ve výlučném vlastnictví, tak zprostředkování sdílení pro třetí osoby vlastníci statek. Dle Botsman sem lze tedy zařadit službu Uber.

Kategorie *Redistribution Market* zahrnuje sociální sítě a platformy, které jsou určeny ke sdílení a výměnám použitého zboží. V českém prostředí je zástupcem této kategorie například Aukro.

Třetí kategorie nazvaná *Collaborative Lifestyles* označuje sdílení nemateriálních statků, jakými jsou znalosti, dovednosti, čas nebo prostor. Může se tedy jednat o portály, kde nalezneme nabídky vyučování jazyků, úklidu domácnosti, hlídání dětí nebo řemeslné práce, např. hlídačky.cz. Botsman do této skupiny řadí i sdílení ubytování jako představitele sdílení prostoru. Zástupci této kategorie je pak vedle Couchsurfingu i Airbnb.¹⁶

Jiným hlediskem, ke kterému se oproti Botsman přiklonila Lisa Gansyk, je hledisko vlastnictví statku. Sdílení dle tohoto hlediska dělí do dvou skupin:

¹⁵ BOTSMAN, Rachel. The currency of the new economy is trust. In: *TED.com* [online]. 2012 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: http://www.ted.com/talks/rachel_botsman_the_currency_of_the_new_economy_is_trust

¹⁶ tamtéž

- 1) *Full Mesh Model*
- 2) *Own to Mesh Model*¹⁷

První skupina nazvaná *Full Mesh* sdružuje takové sdílení, kdy je poskytovatel zároveň vlastníkem statků. Pro sdílení statků zde hraje významnou roli moderní technologie. Sdílení v rámci modelu *Full Mesh* totiž probíhá skrze digitální platformu. Příkladem může být firma, jež vlastní automobily a tyto pronajímá prostřednictvím aplikace. Oproti klasické autopůjčovně si objednatel vybírá auto přes aplikaci. Skrze aplikaci za pronájem auta bezhotovostně zaplatí a také k němu získá přístup. Odpadá zde jakýkoliv kontakt mezi pronajímatelem a nájemcem, celá transakce je zprostředkována aplikací.

Own to Mesh Model označuje typ sdílení, kde zprostředkovatelé nejsou zároveň vlastníky statků. Zprostředkovatel působí toliko jen jako prostředník směny mezi nabízejícím a poptávajícím. Hlavními představiteli tohoto modelu jsou Uber a Airbnb, kterým je věnována tato práce. Zde je vhodné zmínit často parafrázované vyjádření Toma Goodwina, jenž se pozastavuje nad tím, že Uber jako největší světová společnost poskytující taxislužby, nevlastní žádná auta a Airbnb, největší světový poskytovatel ubytování, nevlastní žádné nemovitosti.¹⁸

2.4 Formy sdílené ekonomiky z hlediska účastníků

Vedle dělení sdílené ekonomiky na základě vlastnictví ji lze rozlišit i podle aktérů, kteří se sdílení účastní. Výchozími aktéry jsou tu na jedné straně *person (consumer)* a na druhé *business*. Jejich kombinace dávají vzniknout třem ekonomickým modelům:

- 1) *P2P, neboli person-to-person nebo peer-to-peer*
- 2) *B2P, neboli business-to-consumer*
- 3) *B2B, neboli business-to-business*

¹⁷ GANSKY, Lisa. The mesh: why the future of business is sharing. Pbk. ed. New York, N.Y: Portfolio/Penguin, 2012.

¹⁸ GOODWIN, Tom. The Battle Is For The Customer Interface. In: *Techcrunch* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <https://techcrunch.com/2015/03/03/in-the-age-of-disintermediation-the-battle-is-all-for-the-customer-interface/>

Peer-to-peer je obchodní model doslova znamenající rovný s rovným. Dle členění Lisy Gansyk model P2P odpovídá modelu Own to Mesh. Asymetrický vztah mezi zákazníkem a institucí, která poskytuje zboží nebo služby, je v modelu *peer-to-peer* překonán rovnocenným vztahem mezi dvěma uživateli. Rozvoj *peer-to-peer modelu* umožnily moderní technologie, jež spojily uživatele bez nutnosti sdílet stejný fyzický prostor. Prvotními novodobými projekty tohoto modelu jsou právě Airbnb a Uber. Popularita *peer-to-peer modelu* je způsobena dvěma logickými faktory, ze kterých plyne vyšší výhodnost pro obě zúčastněné strany směny. Prvním z faktorů je skutečnost, že tyto služby jsou zprostředkovány virtuálně, skrze digitální platformu. Tím je způsobena jejich nižší nákladovost, protože zde odpadá nutnost fyzických obchodních prostor nebo poboček a všech nákladů s nimi spojených. Druhým důvodem je psychologický stimul uživatelů, kteří již nechtějí využívat služeb institucí a jsou motivováni lepšími podmínkami, které přímý kontrakt mezi uživateli dokáže zajistit oproti typickému vztahu poskytovatel a uživatel.

Model *business-to-consumer* je založen na sdílení mezi podnikatelem a uživateli. Podnikatel je vlastníkem statků, jež si zákazníci nejčastěji za úplatu pronajímají (nelze ale vyloučit i možnost výpůjčky). Příkladem může být služba DriveNow automobilky BMW, která tak pružně zareagovala na trend sdílení automobilů. Jedná se o sdílení statků na komerční bázi. Automobilka vozy, které sdílí, vyrobila a je jejich vlastníkem. Podle kategorizace Lisy Gansyk se v tomto případě jedná o model *Full Mesh*.

Business-to-business je model, jenž označuje sdílení mezi dvěma podnikateli. Jedná se o sdílení statku, jenž je ve vlastnictví jednoho podnikatele, s podnikatelem druhým. Statky jsou v tomto případě zhusta plně nevyužívané nemovité i movité věci. Podnikatel se jejich pronájmem snaží zefektivnit jejich vlastnictví. Při sdílení statků dlouhodobé spotřeby, jakými jsou třeba právě automobily, lze významně šetřit vzácné zdroje.¹⁹ Lisa Gansyk takové sdílení řadí do kategorie Own to Mesh.

2.5 Sdílená ekonomika všude kolem nás

Rozmach sdílené ekonomiky není způsoben výhradně jen digitálními technologiemi, které umožnily překonání nutnosti sdílet stejný prostor. Pro sdílenou ekonomiku hraje velkou roli i zvýšená motivace lidí k participaci na ní. Může to být případ méně dostupného zboží,

¹⁹ Sdílení ekonomika. Bohatství bez vlastnictví. In: *Deloitte* [online]. 2017 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/DownloadPublication/sdilena-ekonomika-2017>

jež si uživatel nemůže dovolit vlastnit, např. dražší typy automobilů nebo nemovitosti na lukrativních místech. Vlastnictví těchto statků je sice nedostupné, ale v rámci sdílené ekonomiky vzniká možnost statek užívat alespoň po omezenou dobu. Případnou další motivací může být pracovně-tržní stimul, kdy vlastníkovvi statku sdílená ekonomika umožňuje sdílením si přivydělat.

Sdílená ekonomika se projevuje v mnoha odvětvích. Těmi nejviditelnějšími jsou doprava, ubytovací a finanční služby. U všech tří jmenovaných skupin lze pozorovat peer-peer model sdílení. Ve finančnictví se v poslední době na českém trhu prosazuje s heslem „*Lidé půjčují lidem*“ online služba Zonky, jež zprostředkovává online půjčky mezi lidmi.²⁰ V dopravě a ubytovacích službách jsou čím dál populárnější služby Uber a Airbnb, na které se tato diplomová práce zaměřuje. S rostoucí popularitou zmíněných služeb, rostou i kontroverze kolem nich. Na dalších stranách budou služby Uber a Airbnb přiblíženy.

²⁰ Zonky [online]. 2017 [cit. 2018-01-28]. Dostupné z: zonky.cz

3 Uber

Plným názvem Uber Technologies Inc. je americká nadnárodní společnost se sídlem v San Franciscu, jež klientům umožňuje objednání přepravy osobním automobilem. Wikipedia o Uberu uvádí následující:

„Pracuje na vývoji, nabízení a provozování mobilní aplikace Uber, která umožňuje spotřebitelům s chytrým telefonem zadávat žádosti o jízdu, jež jsou následně předávány řidičům zapojeným do sítě Uber, kteří využívají svá vlastní auta. Od 28. května 2015 je služba dostupná v 58 zemích a 300 městech po celém světě. Od chvíle, kdy společnost Uber vstoupila na trh, napodobují některé další firmy její obchodní model a tento trend bývá popisován jako „uberifikace“.

Název Uber pochází z anglického slangového slova uber ve významu super nebo nejvyšší, které má původ v německém über (česky „nad“).

Společnost Uber založili pod původním názvem „UberCab“ Travis Kalanick a Garrett Camp v roce 2009 a aplikace byla zprovozněna následující rok v červnu. Od roku 2012 se společnost rozšiřuje do dalších zemí. V roce 2014 experimentovala se spolujízdou a provedla další modernizace. Společnost Klout ohodnotila Uber v roce 2014 jako 48. nejvlivnější společnost v Americe. Hodnota Uberu se na konci roku 2015 odhadovala na 62,5 miliard amerických dolarů.

Některé státní úřady a taxislužby zpochybňují zákonnost Uberu tvrzením, že využívání řidičů, kteří nevládní licenci na provozování taxislužby, je nebezpečné a nelegální. Státní rozhodnutí přiměla Uber ke stažení služby UberPop z několika zemí, řešena byla například v Itálii nebo v Dánsku.“²¹

Uber vznikl, jak je výše uvedeno, v roce 2009. Od doby, kdy byla v následujícím roce zprovozněna aplikace, se Uber vyšvihl mezi nejúspěšnější startupové firmy a rozšířil se po celém světě. Tento raketový rozmach byl jistě umožněn zejména snadnou dostupností aplikace a jednoduchostí způsobu poskytnutí přepravy.

²¹ Uber. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-08-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Uber>

A co o sobě říká sám Uber? Na webových stránkách www.ubertaxi.cz, které byly v půlce ledna roku 2018 ve vyhledávacích na prvním místě po zadání hesla „Uber“, je označován za službu pro přepravu cestujících, která využívá mobilní aplikace namísto klasického dispečinku.²² Tato stránka byla však na konci ledna označena v záhlaví jako „neoficiální“ a namísto toho se objevila česká mutace stránky uber.com.²³ Na této české verzi stránek Uberu se ovšem nedá zjistit žádný údaj o společnosti, kromě zápatí, kde je uvedeno Uber B.V. Záložka Kontakt, O nás, či podobná zde chybí. Ve smluvních podmínkách pro uživatele aplikací, webů, obsahů, produktů a služeb ze 12. 4. 2016 na stránce www.uber.com/cs-CZ/legal/terms/cz/ je pak uveden jako poskytovatel společnost *Uber B.V.* se sídlem na adrese Mr. Treublaan 7, 1097 DP, Amsterdam, the Netherlands, registrovanou v obchodním rejstříku města Amsterdam pod číslem 56317441.²⁴

Stránka ubertaxi.cz, která se označuje za nezávislý server, který nemá žádné vztahy ke společnosti Uber, v záložce Kontakt odkazuje na společnost *Uber Czech Republic Technology s.r.o.*, se sídlem v ulici Thámova 166/18, v Praze Karlíně.²⁵ Na této adrese je pak skutečně k nalezení na hlavních dveřích kancelářské budovy nenápadná cedulka Uber.

Po nahlédnutí do Obchodního rejstříku na stránkách Ministerstva spravedlnosti Justice.cz²⁶ lze zjistit, že společnost *Uber Czech Republic Technology s.r.o.* vedená u Městského soudu v Praze pod spisovou značkou C 212950 má sídlo na Thámově 166/18, Karlín, 186 00 Praha 8, byla zapsána 18. července 2013. Při zápisu společnosti byl zapsán jako jednatel i zakladatel Uberu Travis Cordell Kalanick, narozen 6. srpna 1976, bydlištěm v San Franciscu. Jako společníci jsou ve výpisu platných zápisů vedeny dvě obchodní společnosti, a sice *Uber International B.V.* s registračním číslem 55808646, a *Uber International Holding B.V.* s registračním číslem 55976255, obě se sídlem na adrese 1097DP Amsterdam, Mr. Treublaan 7, Nizozemské království.

²² Co je a jak funguje Uber Taxi v Praze, Brně a České republice. *Ubertaxi.cz* [online]. 12. 2. 2017 [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: Co je a jak funguje Uber Taxi v Praze, Brně a České republice

²³ *Uber: Jezdi nebo řid' s Uberem* [online]. [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.uber.com/cs-CZ/>

²⁴ Smluvní podmínky. *Uber* [online]. [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.uber.com/cs-CZ/legal/terms/cz/>

²⁵ Jak kontaktovat Uber poštou, e-mailem, telefonicky či osobně. *Ubertaxi.cz* [online]. 17.12.2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.ubertaxi.cz/kontakt/>

²⁶ Úplný výpis z obchodního rejstříku. *Justice* [online]. [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=681028&typ=UPLNY>

Na oficiálních stránkách společnosti Uber, tedy na jejich české jazykové verzi, nejsou údaje o společnosti *Uber Czech Republic Technology s.r.o.* nikde k nalezení. Pokud má společnost s ručením omezením své webové stránky, vztahuje se na ni povinnost uvádět na nich údaje, které je povinna uvádět na obchodních listinách,²⁷ tedy v tomto případě firmu, sídlo, IČO a údaj o zápisu v obchodním rejstříku.²⁸

Je možné konstatovat, že je obtížné se k informacím o českém zastoupení služby Uber dostat a je pak otázkou téměř detektivní práce, příslušné údaje o obchodní společnosti získat. Mně se to podařilo jen díky neoficiálním stránkám *ubertaxi.cz*. Zajímavé je kromě zřejmě záměrně ztížené dohledatelnosti obchodní společnosti i chudost české verze webových stránek na informace ohledně společnosti jako takové. Celá stránka v podstatě slouží jen pro poskytnutí informací pro cestující a řidiče, jak službu používat. Hesla jako *Kdy chceš, kam chceš, Bud' svým vlastním pánem* nebo *Řid', jak se ti hodí* směřují k vyvolání pozitivních konotací. Uber se prezentuje jako snadný, přívětivý a vždy dostupný nástroj, jak se přepravit nebo si přepravou přivydělat. Důsledně se však vyhýbá jakékoliv zmínce o taxislužbě. Takovou opatrnost lze interpretovat jako odpověď na neustále se zhoršující postavení Uberu jako poskytovatele služeb přepravy i právě proto, že se Uber takovému zařazení vytrvale brání a považuje se za informačně technologickou službu.

3.1 Jak služby Uberu fungují?

Zřejmě nejjednodušším vysvětlením, co to Uber vlastně znamená, je následující: Uber je digitální platforma, která pomocí aplikace spojuje řidiče auta s těmi, kteří potřebují autem svézt. Ve chvíli, kdy dojde ke spárování řidiče s cestujícím a auto započne jet trasu, GPS měří najetou vzdálenost a podle ní a času cesty spočte cenu jízdy. Po dosažení cíle řidič jízdu v aplikaci ukončí a cestujícímu se ceny jízdy strhne z platební karty. Řidič pak obdrží kumulovanou platbu za uskutečněné jízdy přes Uber.

Pokud chceme začít využívat služeb Uberu, co je k tomu nutné? Ať už jako cestující nebo řidič, vždy je potřeba mít ve svém telefonu nainstalovanou aplikaci Uber. Dále je nutné se registrovat, čímž získáte svůj osobní účet.

²⁷ § 7 zákona č. 90/2012 Sb., Zákon o obchodních korporacích ve znění pozdějších předpisů

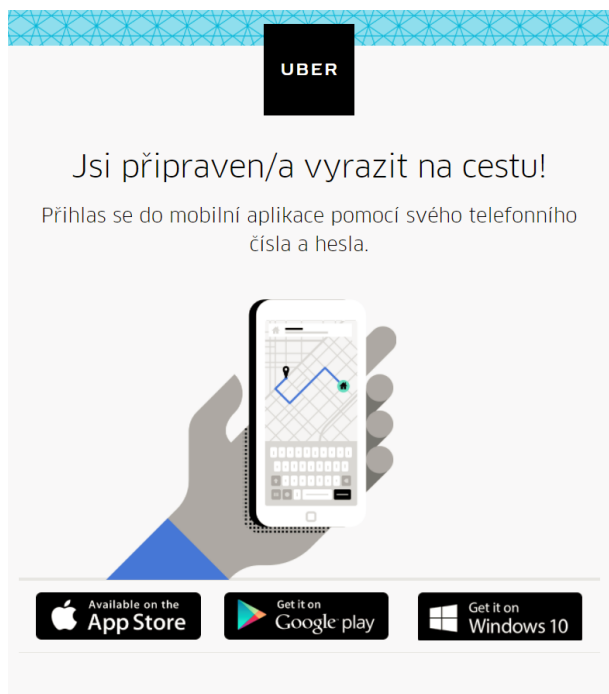
²⁸ § 435 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Obr. 1 Registrace

Zdroj: get.uber.com

Po zadání osobních a kontaktních údajů nás další krok vyzve k přihlášení do mobilní aplikace pomocí telefonního čísla a hesla, jež byly zadány při registraci.

Obr. 2 Přihlášení

Zdroj: https://get.uber.com/app-signup-success?signup_type=organic

Pak už je objednání vozu velmi snadné. V aplikaci se zobrazí jednotlivé typy vozů ve vašem okolí s údajem o jejich velikosti, cenou a dobou čekání. Pro vybrání vhodného vozu je nutné kliknout na Objednat a zadat místo, kde vás má vůz vyzvednout. Po akceptaci ze strany řidiče pak v aplikaci můžete sledovat, jak se k vaší poloze blíží a jak dlouho mu to bude přibližně trvat. Zároveň se vám také zobrazí řidičova fotka a jeho hodnocení a také typ vozidla s jeho SPZ, abyste mohli vůz identifikovat a nedošlo k omylu. Ve chvíli, kdy řidič přijede, identifikuje on vás tak, že mu sdělíte své křestní jméno. Tak by se mělo předejít tomu, aby přepravil jinou než objedávající osobu. Po dokončení jízdy a vystoupení z vozu je z pohledu cestujícího celý proces u konce, peníze se mu automaticky strhnou, není třeba podnikat další kroky.

Z pohledu řidiče je situace velmi podobná. Pokud je připojen k internetu a má zapnutou verzi aplikace pro řidiče, automaticky se mu zobrazují objednávky jízd z jeho okolí. Akustickým a vizuálním signálem dá aplikace najevo, že řidiči přišla objednávka. Řidič má pak omezený čas na to, aby vybranou objednávku akceptoval tím, že klepne na displej. Aplikace pak řidiče navede na místo, kde ho cestující čeká a po nastoupení cestujícího do vozu pak řidiče naviguje dále do cíle cesty. Po ukončení jízdy se řidič dozví, kolik mu bude za jízdu Uberem vyplaceno. Připsání částky za uskutečněné jízdy pak probíhá automaticky v týdenním intervalu na řidičem uvedený bankovní účet. Po uskutečněné jízdě aplikace vyzve cestujícího i řidiče, aby se ohodnotili. Tím se snaží Uber zajistit, aby Uber používali jen ohleduplní a zdvořilí lidé.²⁹

3.2 Uber a jeho třídy vozů

Uber disponuje několika verzemi své služby, které se liší nabízeným komfortem a cenou. Nabízí varianty ekonomické nazvané UberX, UberXL a UberSELECT, prémiové nazvané UberBLACK, UberSUV, UberLUX anebo také spolujízdu nazvanou UberPOOL.

Cenově nejvýhodnější UberX nahradil dřívější nejkontroverznější službu UberPOP. UberPOP byl totiž nelicencovanou službou, kdy řidičem mohl být prakticky kdokoli i bez splnění legislativních podmínek pro výkon taxislužby. UberPOP byl totiž Uberem samotným propagován jako spolujízda. Mělo se tak jednat o klasický model peer-to-peer sdílení. Řidiči ovšem uskutečňovali jízdy ve větších objemech, než je pro spolujízdy běžné. Navíc tím, že cestující byli vyzvedáváni z míst a přepravováni do cílů, které si zvolili přímo oni sami

²⁹ Pro řidiče. *Uber* [online]. [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: <https://www.uber.com/cs-CZ/drive/partner-app/>

bezprostředně před jízdou, byl narušen princip sdílení ve smyslu podělení se o náklady na uskutečněnou jízdu. V případě jízdy s UberPOPem totiž řidič a cestující nesdíleli totožný zájem na uskutečnění trasy. Motivace řidiče nebyla dostat se z bodu A do bodu B, ale příjem od cestujícího.

V tomto se služba UberPOP stala terčem kritiky. V mnoha státech byla omezena či úplně zakázána. Ve Francii byla například služba ukončena k 1. 1. 2015. Francouzský ministr vnitra Bernard Cazeneuve vydal prohlášení, že je nejen ilegální tuto službu nabízet, ale konec konců to může být pro zákazníky i velmi nebezpečné.³⁰ Obzvláště ve Francii se strhly drsné přestřelky mezi řidiči Uberu a taxikáři. Především v Paříži se uskutečnilo mnoho demonstrací taxikářů proti Uberu. Taxikáři s poukazem na to, že je Uber připravuje o živobytí blokovali silnice, někteří z nich i stavěli barikády z pneumatik, které následně zapalovali.³¹ Od března roku 2015 je služba zakázána i v Německu.³²

V Praze služba fungovala od roku 2014, v Brně byl pak UberPOP zaveden 1. 2. 2017, přičemž zde byl v provozu jen pár měsíců. Na základě předběžného opatření vydaného Krajským soudem v Brně v květnu 2017 službu Uber raději pozastavil. Službu UberPOP nyní již Uber vůbec nenabízí. Jednotlivé varianty se tak liší v podstatě jen velikostí a vybavením vozů. UberX jako nástupce nejoblíbenější varianty UberPOP nabízí sedany pro 1-4 cestující pro běžné, cenově dostupné jízdy. UberXL poskytuje cenově dostupná SUV pro skupiny až 6 lidí. UberSELECT pak disponuje kvalitativně lepšími vozy pro 1-4 osoby při zachování nižší ceny, a to pro každodenní využívání, např. pro cesty do práce. UberBLACK je služba, která nabízí vyšší úroveň vozů a svezení pro 1-4 lidi. V rámci prémiové služby UberBLACK jezdí výhradně černé vozy luxusnějších typů. Další prémiová služba UberSUV poskytuje luxusní SUV vozy pro skupiny až 6 lidí, které řídí profesionální řidiči. Poslední prémiová varianta UberLUX nabízí nejluxusnější auta v rámci Uber služeb, které řídí profesionální řidiči oblečení v černé barvě. Jedná se o alternativu k jízdě limuzínou. U prémiových služeb Uber

³⁰ Francouzský ministr po protestech přitvrdí vůči Uberu. In: *Česká televize* [online]. 22.6.2015 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1540428-francouzsky-ministr-po-protestech-pritvrdi-vuci-uberu>

³¹ Francouzský ministr po protestech přitvrdí vůči Uberu. In: *Česká televize* [online]. 22.6.2015 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1540428-francouzsky-ministr-po-protestech-pritvrdi-vuci-uberu>

³² tamtéž

inzeruje, že jsou vozy řízeny profesionálními řidiči, tedy těmi, kteří mají patřičné oprávnění k provozování této činnosti. U služeb ekonomických profesionální řidiče ale nedeklaruje.

3.3 Požadavky na řidiče Uberu

Od počátků služby Uberu došlo k výraznému změnění podmínek, které musejí řidiči splňovat. Ilustrujme si vývoj služby na českém trhu. Uber na český trh vstoupil v srpnu roku 2014 se službou UberBLACK, kterou o dva měsíce později následovala peer-to-peer služba UberPOP. Při vstupu na trh se Uber nezaměřoval na profesionální řidiče, ale především na ty, kteří měli zájem o možnost využití moderních technologií a s profesionálním řízením neměli zkušenosti. Uber cílil na řidiče zejména tím, že nabízel zajímavou možnost přivýdělku.³³

Podmínky, které Uber na řidiče kladl, byly nejdříve velmi mírné. Pro ty, kteří chtěli pro Uber jezdit, bylo nutné doložit záznamuprostý výpis z rejstříku trestů, řidičské oprávnění skupiny B spolu s výpisem bodového hodnocení řidiče a konečně vozidlo s maximálním stářím 10 let. Následně jako reakce na problémy s případy, kdy byli řidiči pokutováni za absenci koncese na přepravu osob, přibyla povinnost ji vlastnit. Další povinnost ale ubyla. Již není nutností, aby řidič řídil pouze vlastní nebo firemní vůz. Toto opatření zas reaguje na skutečnost, že Uber začal spolupracovat s takzvanými *flotilami*.

Flotily sdružující a zaměstnávající řidiče jsou přímými partnery Uberu, jedná se tedy o prostředníka mezi Uberem a samotnými řidiči. Uber jako po svém smluvním partnerovi vyžaduje koncesi pro přepravu osob. Jednotliví řidiči jako zaměstnanci koncesovaného zaměstnavatele koncesí na svou osobu už nedisponují. Zatímco dříve jako řidiči Uberu působili více lidé, kteří jezdili příležitostně vedle svého hlavního zaměstnání kvůli přivýdělku nebo jen ze zájmu, dnes pro Uber jezdí v podstatě pouze řidiči, jež jsou profesionálové a řízení jim přináší jediný příjem. Většinu řidiči Uberu tak tvoří dvě skupiny. Jedněmi jsou řidiči, jež jsou přímými partnery Uberu disponujícími koncesí a druhými pak řidiči, jež jsou zaměstnanci flotily, která je vlastníkem koncese pro přepravu osob a přímým smluvním partnerem Uberu.³⁴

³³HALATKA, David. Taxislužba Uber? Velmi mě zklamala, stěžuje si řidička Zdroj: https://www.denik.cz/z_domova/taxisluzba-uber-velmi-me-zklamala-stezuje-si-ridicka-20170410.html. *Deník* [online]. 2017, 10.4.2017 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/taxisluzba-uber-velmi-me-zklamala-stezuje-si-ridicka-20170410.html

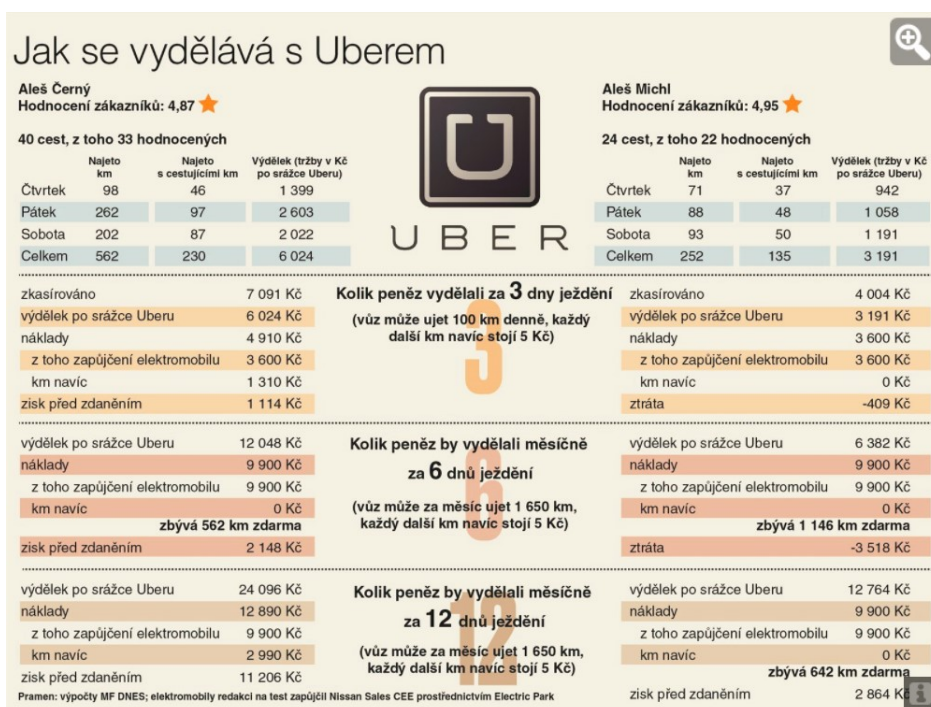
³⁴ tamtéž

3.4 Ježdění pro Uber versus provozování taxislužby

V roce 2015 uskutečnili novináři iDnes experiment, ve kterém si po dobu 3 dní vyzkoušeli jezdit jako řidiči Uberu.³⁵ V tehdejší době Uber ještě provozoval službu UberPOP, tedy službu pro amatérské řidiče. Náklady, které novináři museli vynaložit, aby mohli pro Uber začít jezdit činily několik stokorun. Bylo nutné předložit občanský a řidičský průkaz, dále pak výpis z rejstříku trestů a výpis bodového hodnocení řidiče. Oba poslední jmenované dokumenty lze snadno získat na pobočkách CzechPointu, přičemž cena za každý z nich je 100 Kč. K započítání poskytování služby je pak už jen potřeba mít automobil, který není starší než 10 let. Novináři využili možnost pronájmu elektromobilu, které využívá i mnoho dalších řidičů, kteří pro Uber jezdí. Na základě svých zkušeností vytvořili statistiku, která je vyobrazena na obrázku na následující straně. Jak je patrné, provize Uberu je u každého z řidičů odlišná. U Aleše Černého, který utržil více, činí cca 15 %. Naproti tomu u Aleše Michla, jehož výdělek byl nižší, činí provize přibližně 20 %. Uber tak motivuje řidiče k co nejvyššímu obrátu.

³⁵ MICHL, Aleš a ČERNÝ, Aleš. Na tři dny „taxikářem“ pro Uber. Abyste si vydělali, musíte se otáčet Zdroj: https://ekonomika.idnes.cz/jak-se-vyplati-jezdit-pro-uberpop-dlm-ekonomika.aspx?c=A151217_184227_ekonomika_rny. *IDnes: Ekonomika* [online]. 2015, 18.12.2015 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/jak-se-vyplati-jezdit-pro-uberpop-dlm-ekonomika.aspx?c=A151217_184227_ekonomika_rny

Obr. 3 Jak se vydělává s Uberem

Zdroj: ALEŠ, Michl a Černý ALEŠ. Na tři dny „taxikářem“ pro Uber. Abyste si vydělali, musíte se otáčet Zdroj: https://ekonomika.idnes.cz/jak-se-vyplati-jezdit-pro-uberpop-dlm-ekonomika.aspx?c=A151217_184227_ekonomika_rny. IDnes: *Ekonomika* [online]. 2015, 18.12.2015 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/jak-se-vyplati-jezdit-pro-uberpop-dlm-ekonomika.aspx?c=A151217_184227_ekonomika_rny

Zisk novináři uvádějí před zdaněním. Daňová zátěž souvisí s intenzitou vykonávané činnosti. Pokud se jedná o soustavnou podnikatelskou činnost je kromě daně z příjmů nutné ještě odvést pojistné na sociální zabezpečení a zdravotní pojištění. Zdanění ale samozřejmě mohou podléhat i nahodilé příjmy. Závěrem novinářů je tedy zjištění, že přestože vstupní náklady jsou minimální, zisk který vygenerovali, není příliš vysoký.³⁶

Novinář Dalibor Zdislav Chvátal se v reakci na tento experiment svých kolegů rozhodl vyzkoušet si naopak práci taxikáře. Uskutečnil svůj experiment rok nato, tedy v srpnu roku 2016. Nejdříve se pokusil registrovat se jako řidič Uberu. V tu dobu už ale podmínky Uber

³⁶ MICHL, Aleš a ČERNÝ, Aleš. Na tři dny „taxikářem“ pro Uber. Abyste si vydělali, musíte se otáčet Zdroj: https://ekonomika.idnes.cz/jak-se-vyplati-jezdit-pro-uberpop-dlm-ekonomika.aspx?c=A151217_184227_ekonomika_rny. IDnes: *Ekonomika* [online]. 2015, 18.12.2015 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/jak-se-vyplati-jezdit-pro-uberpop-dlm-ekonomika.aspx?c=A151217_184227_ekonomika_rny

zpřísnil. Jak ilustrují následující printscreeny, Uber začal od řidičů vyžadovat i výpis z živnostenského rejstříku. Povinnými dokumenty o vozidle, které Uber požaduje, jsou povinné ručení, technický průkaz vozidla a technická kontrola vozidla. Chvátal tyto požadavky vzhledem ke stáří vozidla nesplnil a nebyla mu tak umožněna registrace.³⁷

Obr. 4 Dokumenty o řidiči

Dalibor Zdislav Chvatal		
Řidičský průkaz (Personal Drivers License)	CHYBÍ	UPLOAD
Výpis z evidence rejstříku trestů fyzických osob (Background criminal check)	CHYBÍ	UPLOAD
Výpis z bodového hodnocení řidiče (Driver record check)	CHYBÍ	UPLOAD
Občanský průkaz (Personal ID)	CHYBÍ	UPLOAD
Výpis z živnostenského rejstříku - silniční motorová doprava	CHYBÍ	UPLOAD

Zdroj: CHVÁTAL, Dalibor Zdislav. Měsíc taxikářem: formality, regulace a hrozba pokut. *Měšec* [online]. 15.8.2016 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/mesic-taxikarem-formality-regulace-a-hrozba-pokut/>

Obr. 5 Dokumenty o autu

Dokumenty o autu PŘIDEJ, NEBO ODEBER AUTA		
Povinné ručení (Third-party insurance)	CHYBÍ	UPLOAD
Technický průkaz (Car registration)	CHYBÍ	UPLOAD
Technická kontrola vozidla http://t.uber.com/technicka	CHYBÍ	UPLOAD

Zdroj: CHVÁTAL, Dalibor Zdislav. Měsíc taxikářem: formality, regulace a hrozba pokut. *Měšec* [online]. 15.8.2016 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/mesic-taxikarem-formality-regulace-a-hrozba-pokut/>

³⁷ CHVÁTAL, Dalibor Zdislav. Měsíc taxikářem: formality, regulace a hrozba pokut. *Měšec* [online]. 15.8.2016 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/mesic-taxikarem-formality-regulace-a-hrozba-pokut/>

Chvátal tak podstupuje veškeré potřebné kroky proto, aby mohl legálně provozovat taxislužbu. A to znamená v porovnání s registrací pro službu UberPOP mnohem náročnější postup. Nejdříve je nutné na živnostenském úřadě požádat o **udělení koncese**, konkrétně o živnostenské oprávnění s předmětem činnosti *Silniční motorová doprava – osobní provozovaná vozidla určenými pro přepravu nejvýše 9 osob včetně řidiče*. Na koncesi ovšem není právní nárok ani při splnění obecných podmínek dle § 6 a při neexistenci překážek provozování živnosti dle § 8 živnostenského zákona.³⁸ Živnostenské oprávnění vzniká dnem nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese. Správní poplatek, jež se platí při žádosti o udělení koncese činí **1000 Kč**. Už v tuto chvíli jsou vstupní náklady vyšší, než v prvopočátcích ježdění pro službu UberPOP.

Dalším krokem, který je třeba učinit, poté co člověk získá živnostenské oprávnění, je požádat příslušný dopravní úřad o **zařazení vozidla**, jímž bude činnost taxislužby vykonávána, **do evidence vozidel taxislužby**. Správní poplatek činí **50 Kč**, za což ihned na místě obdržíte výpis z evidence vozidel taxislužby. Originál tohoto dokumentu je nutno s sebou ve vozidle vždy mít. Zákon nedovoluje, aby vozidlo užívané k provozování taxislužby bylo pronajaté nebo vypůjčené. Odpadá tak možnost využít vozidlo z autopůjčovny nebo takové, jež je ve vlastnictví rodinného příslušníka nebo kamaráda. Je nutné, aby byl člověk buď vlastníkem, nebo alespoň provozovatelem vozidla, jež bude k taxislužbě využíváno. Pokud je využito vozidlo jiné, než to uvedené v evidenci vozidel taxislužby, hrozí řidiči sankce.

Kromě zanesení vozidla do evidence vozidel taxislužby je nutné také zařídit průkaz řidiče taxislužby. Průkaz je možno vyřídit na příslušném odboru magistrátu města. Poplatek za průkaz činí **500 Kč**. Průkaz řidiče taxislužby je nutné ve vozidle umístit tak, aby údaje v něm uvedené byly pro cestující čitelné. Bez průkazu není možné vykonávat činnost taxislužby, problémem tak může být jeho ztráta nebo poškození. Ve chvíli, kdy řidič jezdí bez průkazu řidiče taxislužby, porušuje stanovené povinnosti a hrozí mu sankce.³⁹

³⁸ Zákon č. 455/1991 Sb., Zákon o živnostenském podnikání, ve znění pozdějších předpisů

³⁹ CHVÁTAL, Dalibor Zdislav. Měsíc taxikářem: formality, regulace a hrozba pokut. *Měsíc* [online]. 15.8.2016 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/mesic-taxikarem-formality-regulace-a-hrozba-pokut/>

Následující nezbytný krok představuje instalování schváleného měřidla, tzv. taxametru. Pro provoz v České republice jsou schválené přesné typy taxametrů. Kromě nového přístroje si lze pořídit i taxametr bazarový. Při změně provozovatele je však nezbytné u taxametru vyměnit paměťovou jednotku. Taxametr je nutné mít odborně instalovaný a také správně odborníkem nastavený. Chvátal tak investoval **11.600 Kč** za taxametr, **1.950 Kč** za jeho montáž a **210 Kč** za nastavení taxametru. Do 30 dnů od montáže taxametru je nutné provést ověření měřidla na jednom z 11 pracovišť Českého metrologického institutu (ČMI). Pracovník ČMI na místě ověří, zda údaje z knihy taxametru odpovídají údajům ze stvrzenek, spolu s údaji o taxametru a jeho parametrech je zanesse do databáze. Poté taxametr označí nálepkou s unikátním číslem a měřidlo zaplombuje. Za ověření měřidla na ČMI zaplatil Chvátal **626 Kč**. Při stržení plomby nebo i jen změně cen v taxametru je třeba ověření měřidla na ČMI podstoupit znovu.

Novinář upozorňuje i na značná omezení, která taxikáři vzniknou, pokud mu někdo odcizí taxametr anebo registrační značku vozidla, byť jen jednu. Bez taxametru ani bez registrační značky totiž není možné taxislužbu provozovat, opět pod hrozbou sankce. V případě ztráty nebo odcizení registrační značky je potřebné požádat o novou registrační značku. S údaji nové registrační značky je nutné změnit parametry taxametru, podstoupit opět ověření měřidla, zažádat o nový výpis z evidence vozidel taxislužby a samozřejmě zařídit i nové pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, které je vázáno na registrační značku. Než toto vše taxikář vyřídí, nesmí provozovat taxislužbu. Dost často se tedy stává, že taxislužby svým konkurentům registrační značky kradou, aby jim zamezily po určitou dobu provozovat činnost.⁴⁰

Pro vozidlo vybavené taxametrem existuje povinnost toto vozidlo označit žlutou střešní svítilnou s nápisem TAXI a jménem řidiče. Na vozidle je pak nutné mít vyznačen ceník služby, typicky na dveřích. Zákon rozlišuje vozidla taxislužby vybavená taxametrem a vozidla, jež taxametr nemají. V případě absence taxametru naopak vozidlo nijak označeno být nesmí. V takovém případě je povinností mít u sebe originál písemné smlouvy mezi řidičem

⁴⁰ CHVÁTAL, Dalibor Zdislav. Měsíc taxikářem: formality, regulace a hrozba pokut. *Měsíc* [online]. 15.8.2016 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/mesic-taxikarem-formality-regulace-a-hrozba-pokut/>

taxislužby a cestujícím, která byla uzavřena v dostatečném předstihu před nástupem cestujícího do vozidla.⁴¹

Dalšími náklady spojenými s provozováním taxislužby je zvýšená částka pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Pokud je automobil v evidenci vozidel taxislužby, bez ohledu na to, zda je či není vybaven taxametrem, je třeba tuto skutečnost sdělit své pojišťovně. Vozidlo taxislužby dále musí ze zákona každých 12 měsíců podstoupit pravidelnou technickou prohlídku včetně měření emisí. Technická prohlídka spolu s měřením emisí znamená pravidelný roční náklad, který u Chvátala činí přibližně **2000 Kč**. Vzhledem k tomu, že činností taxislužby je vozidlo na pozemních komunikacích provozováno k podnikání, je taxikář povinen platit silniční daň.⁴²

Pokud to příslušná obec stanoví, má řidič taxislužby další povinnost. Musí složit zkoušky z místopisu a příslušných právních předpisů, a to zvláště pro každou obec, v jejímž obvodu chce činnost provozovat, pokud tato obec zkoušky z místopisu vyžaduje. Dokument osvědčující způsobilost řidiče k provozu taxislužby v dané obci je povinen řidič mít u sebe pod hrozbou sankce. Pokud provozuje činnost v obci, která vyžaduje zkoušku z místopisu a řidič ji nemá, opět mu hrozí sankce i v podobě zákazu činnosti. Což v praxi znamená, že například bez zkoušky z místopisu pro Hlavní město Prahu nelze cestujícího odvézt na nebo vyzvednout z Letiště Václava Havla.⁴³

Chvátal tedy pro provoz taxislužby v obci Praha musí složit zkoušky z místopisu. Na zkoušky je třeba se přihlásit na příslušném úřadě, tedy na magistrátu. Test sestává z 30 otázek z příslušných právních předpisů a z 20 otázek z předpisů upravujících ochranu spotřebitele. Pro postup k ústní části zkoušky, jejíž náplní je samotný místopis a zkouška obsluhy jednoho ze schválených typů taxametru, je potřeba dosáhnout alespoň 80 % bodů z písemné části zkoušky. Po úspěšném složení zkoušky Chvátal na místě obdržel osvědčení o složení zkoušky z místopisu a právních předpisů. Chvátal jmenuje celkem 14 předpisů, jež je potřeba ke zkoušce nastudovat. Jejich výčet je k nalezení v poznámkách pod čarou na následující straně.⁴⁴

⁴¹ tamtéž

⁴² tamtéž

⁴³ tamtéž

Chvátal po vyčerpávajícím výčtu, které podmínky je nutno k provozování taxislužby splnit, poukazuje na praxi při kontrolách splnění zákonných povinností ze strany úředníků magistrátu. Pozastavuje se nad tím, že pokutují zhusta pouhé formální porušení, přestože zákazník taxislužby tímto porušením není nijak poškozen a přestože předpisy jsou koncipovány právě především na jeho ochranu. Dochází tak k situacím, kdy materiálně nedojde k žádnému škodlivému jednání a přesto je udělena sankce.

Na závěr svého článku Chvátal srovnává podmínky, jež musí splnit jako klasický řidič taxislužby s podmínkami, jež je nutno odsouhlasit, pokud by chtěl řídit pro Uber. A dochází k zajímavému závěru. Ve svých obchodních podmínkách Uber (už v roce 2016) po řidičích požaduje, aby byli *držiteli veškerých licencí, povolení, souhlasů a oprávnění, kterým*

44

1. Zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů
2. Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 281/2007 Sb., kterou se mění vyhláška č. 478/200 Sb., kterou se provádí zákon o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů
3. Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů
4. Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce
5. Zákon č. 247/2000 Sb., o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
6. Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů
7. Zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích, Silniční zákon
8. Zákon č. 56/2001 Sb., o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích a o změně zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění zákona č. 307/1999 Sb., ve znění pozdějších předpisů
9. Zákon č. 505/1990 Sb., o metrologii, ve znění pozdějších předpisů
10. Zákon č. 526/1990 Sb., o cenách, ve znění pozdějších předpisů
11. Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 262/2000 Sb., kterou se zajišťuje jednotnost a správnost měřidel a měření, ve znění pozdějších předpisů
12. Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 345/2002 Sb., kterou se stanoví měřidla k povinnému ověřování a měřidla podléhající schválení typu
13. Nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky
14. Výměr Ministerstva financí (Cenový věstník – Seznam zboží s regulovanými cenami)

*podléháte a která jsou nezbytná k poskytování služeb přepravy osob*⁴⁵ a stanovuje i povinnost *mít povolení k provozu v dané oblasti jako vozidlo pro přepravu osob*⁴⁶. Což v důsledku znamená, že Uber od svých řidičů vyžaduje splnění totožných podmínek, které musejí plnit všichni ostatní řidiči taxislužby. Pokud ovšem řidič některou ze zákonných podmínek poruší, sankcionován je pouze on sám, Uber jako zprostředkovatel odpovědný za pochybení svých řidičů není. Takový byl alespoň stav v roce 2016. Zajímavostí byla i zavedená praxe Uberu, kdy řidiče jezdící vozy označenými jako TAXI, z používání aplikace vylučoval. Z tohoto chování lze usuzovat marketingovou snahu Uberu výrazně se od tradičních poskytovatelů taxislužeb odlišit.

Z předchozího je patrné, že legislativní zátěž pro tradiční poskytovatele služeb v přepravě osob ještě v roce 2016 byla značná. Platná legislativa, tak jak byla nastavena, v té době už nereflektovala vývoj v odvětví a každodenní využívání moderních technologií. A ani nemohla, protože takový vývoj nebylo lze možno předpovídat. Uber tak vstoupil na trh s novou technologií, která v odvětví do té doby nebyla používána, a vyvolal mnohé kontroverze. Sám sebe propagoval jako poskytovatele moderních technologií, tedy aplikace a jejího servisu, nikoliv jako subjekt, který by mohl být označen jako dispečink nebo provozovatel taxislužby. S řidiči jako svými smluvními partnery ale uzavíral smlouvy, jejichž obsahem bylo pro řidiče mimo dalších ustanovení i dodržování veškerých zákonných podmínek pro přepravu osob. Tím Uber implicitně potvrdil, že partnerští řidiči přepravu osob vykonávají.

Působení Uberu na trhu a kontroverze, které působil, vyvolali tak potřebnou diskusi nad stávající legislativou. Začalo být víc než patrné, že současná legislativa je již překonaná a je potřebné reflektovat změny, které v realitě nastaly. Objevilo se mnoho názorů na to, jak nerovnováhu na trhu legislativně napravit. Společné většině z nich bylo, že chtěly jednotné podmínky pro všechny, jak pro tradiční taxislužby, tak pro Uber. Dala by se označit jako nešťastná snaha vyřešit existující diskrepanci v odvětví způsobenou Uberem tím, že se

⁴⁵ CHVÁTAL, Dalibor Zdislav. Měsíc taxikářem: formality, regulace a hrozba pokut. *Měšec* [online]. 15. 8. 2016 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/mesic-taxikarem-formality-regulace-a-hrozba-pokut/>

⁴⁶ tamtéž

legislativa ještě zpřísní a přibydou nové regulace. Ve chvíli, kdy stát není schopen vynutit od Uberu dodržování platné legislativy, je nadbytečné vytvářet regulace nové.

Uber aplikace je důmyslně vymyšlená služba, jež sdružuje a poskytuje ekvivalent taxametru, pokladny i s elektronickou evidencí tržeb, záznamem o uskutečněné jízdě v podobě stvrzenky, ekvivalent platebního terminálu i účetního dokladu. Jedná se o velmi flexibilní systém, který je jednoduše ovladatelný. Pro nastavení změny ceny není třeba aplikaci podrobovat ověření na ČMI a nebylo by to ani účelné. Systém hodnocení řidičů a trh sám vyselektuje ty, kteří poskytují nekvalitní nebo podvodné služby. Pokud by se podařilo použití aplikace v taxislužbě zrovnoprávnit s taxametry, dalo by se pracovat i na tom, aby údaje z aplikace byly dostupné například finanční správě a tím pádem kontrolovatelné. Liberalizace by pomohla celému odvětví. Než k tomu ovšem dojde, aktuálně platnou legislativu by měli dodržovat všichni v odvětví. V případě Uberu je totiž patrné, že se nejedná o pouhé sdílení, ale o jinou formu podnikání v oblasti taxislužby.

4 Airbnb

Stejně jako Uber má společnost Airbnb Inc., která byla založena v srpnu roku 2008, svoje sídlo v San Franciscu ve Spojených státech amerických. Jedná se o soukromou společnost, která provozuje webové stránky [airbnb.com](https://www.airbnb.com), respektive i mobilní aplikaci totožného názvu. Služba Airbnb byla založena ke zprostředkování krátkodobého ubytování. Sdružuje hostitele, kteří nabízejí možnost ubytování ve svých nemovitostech. Dnes působí již ve 191 zemích světa a ve více než 65 000 měst. Kromě nabídky ubytování se v dnešní době zaměřuje i na zprostředkování zážitků. Dle svých slov: „*Airbnb's mission is to create a world where people can belong when they travel by being connected to local cultures and having unique travel experiences*“.⁴⁷ Mimo možnosti ubytovat se například i v zámku tak můžete najít na stránkách Airbnb nespočet nabídek zážitků od organizované cyklojízdy Barcelonou, přes ochutnávku piv v newyorských barech po nabídky koncertů nebo lety helikoptérou.

Jeden ze zakladatelů Airbnb, Joe Gebbia, v Ted talku v roce 2016 osvětluje, jak vlastně myšlenka Airbnb vznikla.⁴⁸ Název této platformy je totiž akronymem pro *airbed and breakfast*, neboli *nafukovací matrace a snídaně*. Gebbia vypráví příběh o tom, jak se snažili si přivydělat pár dolarů tím, že lidem nabídnou ke sdílení svůj byt včetně využití internetu, místa ke spaní na karimatce a se snídaní každé ráno. Tuhle svou myšlenku nejprve napsal svému kamarádovi Brianu Cheskymu, aby ji realizovali během několikadenní konference designerů a nabídli jim tak *designers bed and breakfast*. Myšlenku opravdu zrealizovali a jejich prvními hosty se stali 3 designéři. Gebbia vyzdvihuje sounáležitost se svými hosty, kterou po celou dobu cítili. Jak i omeleta, kterou jim k snídani připravili, chutnala o mnoho lépe, protože ji sdíleli.⁴⁹ Chesky se ke vzniku Airbnb vyjadřuj v podobném duchu:

„Joe [Gebbia] and I had just moved to San Francisco and become roommates in 2007. Neither of us had a job and we needed money for rent. We were both designers and we knew the International Design Conference was coming to San Francisco in October, yet all the hotels were sold out. We thought we could make some money if we rented out our place and turned it into a bed and breakfast. We got three airbeds and created a Web site called “Air Bed and Breakfast.” People signed up to rent the airbeds and we cooked them breakfast every

⁴⁷ About us. *Airbnb* [online]. [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://press.atairbnb.com/about-us/>

⁴⁸ GEBBIA, Joe. How Airbnb designs for trust. In: *Ted* [online]. 2016, 2016 [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: https://www.ted.com/talks/joe_gebbia_how_airbnb_designs_for_trust

⁴⁹ tamtéž

morning and acted like tour guides. We didn't mean to start a business. It just sort of happened. There was no flash of genius. In the beginning, we didn't realize that this would be the big idea. ⁵⁰

Nápadu založit si stránku s nabídkou ubytování nepřikládali žádný velký význam, neměli v plánu začít podnikat. Jednalo se pouze o příležitost, jak si přivydělat na nájemné ve chvíli, kdy byli oba bez práce. I přesto, že se z Airbnb vyvinul velký business, stále se snaží udržet si tvář služby, která spojuje lidi a nabízí jim nevšední zážitky, tak jako tomu bylo u vůbec prvních ubytovaných přes Airbnb.

Gebbia ve svém Ted Talku mnohokrát zdůrazňuje myšlenku sdílení, na které je Airbnb postaveno a důvěru, která je pro sdílení nezbytná a zároveň se sdílením buduje. Původní záměr projektu je jasný: sdílení jako prvotní cíl, zisk pak jako vedlejší produkt. Cílem bylo vytvořit komunitu, kde lidé sdílejí nejen své příbytky, ale i svoje příběhy. Vzhledem ke svému zrodu se nejprve Airbnb zaměřovalo na levnější alternativy při cestování. Sdílení pokojů či bytů s cestovateli bylo výhodné pro obě strany. Cestující zaplatil nižší cenu než v ubytovacím zařízení a pro hostitele to znamenalo, že se mu sníží náklady na bydlení, když jejich část ponese host. O výtěžku ve smyslu zisku se tak dá hovořit až ve chvíli, kdy příjem ze sdílení ubytování přesáhne náklady na ubytování. K čemuž u některých inzerujících na Airbnb již dochází. Proto je Airbnb trnem v oku mnoha městům, kterým vadí, že ubytovatelé neodvádějí příslušné místní poplatky a své příjmy řádně nedaní.

Posun od prvotních nabídek ubytování, jež se na Airbnb prezentovaly, je čím dál zřetelnější. Na Airbnb totiž dnes svoje pokoje, byty, domy nebo i hausbóty a domečky na stromě nenabízejí pouze fyzické osoby. Zvyšující popularitu této služby zaznamenaly i hoteliéři a ostatní profesionální ubytovatelé a začali své služby nabízet na Airbnb. Airbnb jako platforma tak v dnešní době neslouží už jen k propojování rovnocenných uživatelů v rámci modelu peer-to-peer, ale také jako inzertní server profesionálních ubytovacích služeb. Do původního modelu sdílení tak vstupují asymetrické vztahy ubytovatel – zákazník. Airbnb v současné podobě se tak od pouhé sdílené ekonomiky odklonilo a přerostlo v cosi, co se už do parametrů sdílené ekonomiky nevejde. Nelze ovšem tvrdit, že tento vývoj je špatný. Trh ubytovacích služeb Airbnb značně proměnilo ve prospěch zákazníků.

⁵⁰ BROWN EKIEL, Erika. The Entrepreneur Questionnaire: Brian Chesky, Co-Founder and CEO of Airbnb. *Medium.com* [online]. [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://medium.com/@greylockvc/the-entrepreneur-questionnaire-brian-chesky-co-founder-and-ceo-of-airbnb-d75e788989a4>

4.1 Jak funguje Airbnb?

Na platformě Airbnb lze inzerovat v podstatě jakoukoliv nabídku ubytování. Může se jednat o sdílený pokoj, byt, celý dům a výjimkou nejsou ani nezvyklé ubytovací možnosti jako zámek, hausbót nebo domeček na stromě. Díky ambici Airbnb proniknout na další segment trhu individuálního cestování, zprostředkovává nyní nejen ubytování, ale i zážitky. Cílem je, aby cestovatel využíval jako zprostředkovatele svých cest převážně Airbnb.

Pro využití služeb Airbnb je potřeba být registrován, ať už jako strana ubytování nabízející tak i poptávající. Nabídky ubytování je ovšem možné prohlížet i jako neregistrovaný uživatel. Airbnb označuje ubytovatele jako hostitele a ubytované jako hosty. Airbnb vyžaduje po hostitelích i hostech při registraci nějakou formu ověření jejich osoby. Lze tak učinit prostřednictvím telefonního čísla nebo emailu, případně propojením účtu na Airbnb s účtem na některé ze sociálních sítí. Nejvyšší formou ověření je pak naskenování průkazu totožnosti a jeho nahrání do svého účtu. Airbnb si pak na základě zadaných dat totožnost osoby ověří sám.

Hostitel, který chce na portálu Airbnb nabízet své ubytování má možnost vybrat z mnoha parametrů, kterými své ubytování co nejlépe popíše a zařadí. Nezbytné je zadání lokality ubytování. Poté má na výběr, zda nabízí celý byt nebo dům, sdílený nebo soukromý pokoj a celkovou kapacitu ubytovaných. Dalším krokem je popsání ubytování včetně fotografií a zadání ceny. Možností, kterou Airbnb hostiteli nabízí je tzv. okamžitá rezervace, která znamená, že hostu dojde v případě objednávky ubytování okamžitě potvrzení rezervace. Pokud možnost okamžité rezervace hostitel nevyužije, je oprávněn rezervaci potvrdit nebo i zamítnout. Hostitel má k dispozici kalendář, kde může jednotlivé dny blokovat nebo otevírat pro možnost ubytování, nebo měnit cenu. V hostitelském účtu si musí také navolit platební metodu, kterou upřednostňuje pro výplatu peněz za ubytování. Airbnb podporuje několik platebních metod závislých na zemi, kde má hostitel bankovní účet. Pro Českou republiku je to bankovní převod a PayPal. Platby v hotovosti mezi hostitelem a hostem jsou porušením podmínek Airbnb a znamenají riziko odstranění Airbnb účtu.⁵¹

Hostu je umožněno při vybírání ubytování nabídky omezit zadáním parametrů ohledně lokality, ceny, typu ubytování a počtu ubytovaných osob. Pokud se zvolenou nabídku rozhodne rezervovat, musí mít ve svém účtu zadanou platební metodu, má na výběr mezi

⁵¹ Jaké platební metody Airbnb uznává? *Airbnb.com* [online]. [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/help/article/126/what-methods-of-payment-does-airbnb-accept>

platbou kartou a službou PayPal. V případě, že se jedná o okamžitou rezervaci, peníze se ihned převedou na účet Airbnb, v opačném případě musí čekat na schválení rezervace hostitelem a částka za ubytování se strhne následně.

Airbnb jako zprostředkovatel si za transakci účtuje provizi. Provizní systém je nastavený tak, že Airbnb k ceně rezervace hostovi připočte tzv. servisní poplatek ve výši 6 – 12 % z ceny rezervace a ten si ponechá. Částku, kterou obdrží od hosta, pak před poukázáním na účet hostitele ještě poníží o další 3 %. Celou částkou od hosta disponuje Airbnb od okamžiku obdržení až do dne po první noci uskutečněného pobytu. Výplatu hostiteli tedy obvykle posílá 24 hodin po naplánovaném příjezdu hosta. Předchází tak situacím, kdy by mohl hostitel hosta odmítnout ubytovat, přestože již dostal předem vyplacenou částku za rezervaci. Airbnb tak posiluje důvěryhodnost služby, jak je obvyklé u všech služeb sdílené ekonomiky.

Pro budování důvěry v komunitě hostitelů a hostů disponuje Airbnb i systémem hodnocení. Hodnotit lze ovšem jen ty, se kterými byla uskutečněna transakce, hostitelé mohou hodnotit pouze své hosty a hosté pouze ty, u kterých byli ubytováni.

4.2 Povinností poskytovatelů ubytování na Airbnb

Pokud se člověk rozhodne sdílet svoji nemovitost, ať už pokoj, byt nebo celý dům na Airbnb je povinen dodržovat platnou legislativu a z ní plynoucí povinnosti. Pokud stanovené povinnosti nedodrží, hrozí mu sankce. Airbnb sám nijak ubytovatele, kteří na jeho portále ubytování inzerují, nekontroluje. Dochází z jeho strany pouze o ověření totožnosti, ale samotná nabídka ubytování žádné kontrole podrobena není. Plně se zde spoléhá na recenzní systém, který by případné diskrepance mezi nabídkou a skutečností odhalil. V případě, že se rozhodneme ubytování poskytovat, musíme zohlednit několik hledisek v rámci různých oblastí.

1) Oblast živnostenská

Poskytovat ubytování je možné dle platné úpravy dvěma základními způsoby. Jedním z nich jsou ubytovací služby podle živnostenského zákona⁵², tím druhým pronájem podle zákona o daních z příjmu⁵³. V případě, že se uchýlíme k cestě pronájmu, je třeba s hostem

⁵² Příloha č. 4, Obor činnosti č. 55 „Ubytovací služby“ k § 25 odst. 2 Živnost volná zákona č. 455/1991 Sb. Živnostenský zákon

⁵³ § 9 Příjmy z nájmu zákona č. 586/1992 Sb. Zákon České národní rady o daních z příjmu

uzavřít nájemní smlouvu. Příjem se pak daní dle § 9 zákona o daních z příjmu. Hostu ale nemůžete poskytnout žádné služby navíc jako snídaní, ručníky nebo úklidové služby. Ve chvíli, kdy byste poskytovali nějakou z těchto služeb, zákon na vás již hledí jako na podnikatele, který k výkonu činnosti potřebuje živnostenské oprávnění.

Vzhledem k původu služby Airbnb a jejímu názvu odvozenému od snídaně se tedy nabízí, že ubytovávat přes Airbnb lze jen s živnostenským oprávněním. Není to tak úplně pravda. Pro posouzení, zda nemovitost pronajímáte nebo už poskytujete ubytovací služby je důležité posouzení četnosti tohoto jednání. Definice podnikatele je totiž následující: „*Kdo samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku, je považován se zřetelem k této činnosti za podnikatele.*“⁵⁴ Aby byla činnost posuzována jako podnikání je třeba splnění několika znaků včetně soustavnosti a záměr dosáhnout zisku. Není pak dle mého mínění naplněna definice podnikání ve chvíli vždy, kdy osoba sdílí svůj byt či pokoj, byť se tak děje pravidelně. Určujícím znakem je podle mě to, zda tak činí za účelem zisku. Pokud někdo sdílí například svůj byt, o zisku ze sdílení se dá hovořit až ve chvíli kdy příjmy přesáhnou náklady, které jako vlastník bytu nese. Jako určující kritérium tedy podle mě není skutečnost, že pokoj či byt sdílejí více než jednou, anebo poskytnou hostu snídaní nebo ručníky, ale zda při sdílení generují zisk.

2) Oblast daňová

Danění příjmu z poskytnutého ubytování se odvíjí od toho, zda máme živnostenské oprávnění k této činnosti, nebo pronajímáme nemovitost. V prvním případě příjem daníme v rámci své podnikatelské činnosti, ve druhém pak podle § 9 zákona o daních z příjmu jako příjem z nájmu jednou ročně prostřednictvím podaného daňového přiznání.

3) Oblast místních poplatků

Podle zákona o místních poplatcích obec může vybírat poplatky za lázeňský nebo rekreační poplatek a poplatek z ubytovací kapacity.⁵⁵ Nejen lázně, ale i obce, které jsou cílem turistů, tuto možnost zhusta využívají. Poplatníkem těchto poplatků jsou ubytovaní hosté,

⁵⁴ § 420 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník

⁵⁵ § 1 písm. b, e zákona č. 565/1990 Sb. Zákon České národní rady o místních poplatcích

kteří přechodně a za úplatu pobývají lázeňských místech nebo místech soustředěného turistického ruchu

4) *Oblast cizinecká*

Cizinecký zákon ukládá ubytovatelům oznamovací povinnost ohledně cizinců, kterým poskytuje ubytování, a to do 3 dnů od zahájení jejich ubytování příslušnému útvaru policie.⁵⁶ Ubytováním se pro účely cizineckého zákona rozumí vztah založený smlouvou o ubytování, nájemní smlouvou, podnájemní smlouvou nebo smlouvou s obdobným obsahem.⁵⁷ Cizincem se rozumí fyzická osoba, která není státním občanem České republiky, včetně občana Evropské unie.⁵⁸ Ubytovatelem se pro účely tohoto zákona rozumí každý, kdo poskytuje ubytování za úhradu nebo ubytovává více než 5 cizinců. Výjimkou jsou případy, kdy lze ubytovatele a cizince považovat za osoby blízké.⁵⁹ Každý, kdo poskytuje ubytování na Airbnb je tedy podle zákona ubytovatel, protože vždy poskytuje ubytování za úhradu. Vztahují se na něj tedy zákonné povinnosti včetně povinnosti oznámit pobyt cizince a povinnosti vést domovní knihu, kde musí uvádět zákonem stanovené údaje (jméno, příjmení, datum narození, státní občanství, trvalé bydliště v zahraničí, číslo cestovního dokladu a případně víza, počátek a konec pobytu).⁶⁰ Problémem je, že naprostá většina těch, kdo na Airbnb ubytování nabízí, tyto povinnosti neplní. Obzvláště v místech velké koncentrace turistického ruchu jakými jsou Praha nebo například Český Krumlov, kde ubytování přes Airbnb využívají z velké většiny právě cizinci. Při nesplnění oznamovací povinnosti hrozí sankce až do výše 50 000 Kč.

⁵⁶ § 100 odst. c a § 102 zákona č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

⁵⁷ § 99 odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

⁵⁸ § 1 odst. 2 zákona č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

⁵⁹ § 99 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů.

⁶⁰ § 101 odst. 1 zákona č. 326/1999 Sb. Zákon o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

5) Oblast elektronického evidování tržeb

Od 1. prosince 2016 v první vlně byla zavedena povinnost elektronické evidence tržeb (EET) pro poskytovatele služeb v pohostinství, tedy v ubytovacích a stravovacích službách.⁶¹ Před zavedením EET se strhly debaty o to, kterých služeb se povinná evidence bude od prosince týkat. Velkou neznámou bylo pro mnohé možné podřazení Airbnb pod služby, pro které povinnost EET vznikne už v prosinci. Finanční správa na základě těchto nejasností vydala stanovisko (téměř rok po spuštění 1. vlny), které jasně říká následující:

„Lze shrnout, že naplňuje-li činnost poplatníka znaky podnikatelské činnosti ve smyslu § 420–422 občanského zákoníku, tj. poskytuje-li poplatník ubytovací služby prostřednictvím internetových platforem soustavně a za účelem dosažení zisku, a přijímá-li za poskytnutí této služby platby v hotovosti, platební kartou nebo jiným obdobným způsobem, přičemž tyto platby nespádají pod žádnou z výše uvedených zákonných výjimek z evidenční povinnosti, je poplatník povinen tyto tržby evidovat.“⁶²

Toto stanovisko platí obecně pro všechny poskytovatele ubytování, i ty, kteří ho poskytují prostřednictvím nějaké platformy. Vzhledem k tomu, že ten, kdo ubytovává skrze Airbnb, uvedené znaky naplňuje, je pro povinnost EET klíčová informace o způsobu provedení platby za ubytování. Povinnost přijaté tržby elektronicky evidovat totiž vzniká pouze v případě příjmu platby v hotovosti, kartou anebo obdobným způsobem.

„V případech, kdy poplatník poskytující ubytovací služby využívá pro účely zprostředkování nabídky služeb a přijetí plateb za poskytnutí těchto služeb třetí osoby (zprostředkovatel), je třeba brát v potaz specifika smluvního vztahu mezi poplatníkem a zprostředkovatelem, která mohou mít vliv na faktický průběh výkonu evidenční povinnosti, případně mohou za určitých podmínek založit povinnost evidovat tržby poplatníka zprostředkovateli. Zásadní je v tomto ohledu především to, čím jménem na čí účet jsou platby za poskytnutí služby přijímány.“⁶³

⁶¹ zákon č. 112/2016 Zákon o evidenci tržeb

⁶² GENERÁLNÍ FINANČNÍ ŘEDITELSTVÍ, Jiří Fojtík. Informace k daňovému posouzení povinností poskytovatelů ubytovacích služeb (Airbnb a další). In: *Finanční správa* [online]. 11. 10. 2017 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-placeni-dani/2017-10-11_Info_k_danovemu_posouzeni_povinnosti_poskytovatelu_ubytovacich_sluzeb.pdf

⁶³ tamtéž

Na základě předchozího je zřejmé, že na bezhotovostní převod mezi bankovními účty Airbnb (který obdrží platbu od hosta) a ubytovatele se EET nevztahuje. Platby probíhají striktně bezhotovostním způsobem skrze Airbnb jako zprostředkovatele. Pokud ubytovatel přijme od hosta platbu za ubytování v hotovosti nebo kartou, jedná se o závažné porušení obchodních podmínek Airbnb. Na závěr je důležité v souvislosti s EET zmínit, že pokud ubytovatel, který nabízí ubytování přes Airbnb nemá živnostenské oprávnění k činnosti ubytovacích služeb, ale příjmy z pronájmu, které utrží, jsou předmětem daně z příjmu, povinnost vést elektronickou evidenci tržeb nemá.

4.3 Negativní působení Airbnb?

Popularita zprostředkování ubytování přes Airbnb od jeho vzniku velmi narostla. Obzvláště viditelná je oblíbenost služby ve velkých městech po celém světě. Airbnb a obdobným platformám (např. HomeAway) poskytujícím ubytování tzv. v soukromí je vytýkáno, že značně přispívají k vyliďňování center měst. To mají způsobovat zejména zvyšováním ceny nájmu potažmo nemovitostí a tím ve svém důsledku vytěsňovat z center rezidenty. Mnohé evropské metropole proto na tuto skutečnost, ať existující nebo potenciálně hrozící, zareagovaly v podobě restrikcí a regulací.

Německý Berlín se například dlouhodobě potýkal s růstem ceny nájmu i nemovitostí, což bylo způsobeno nedostatkem nájemních bytů na trhu, k čemuž přispívalo i krátkodobé ubytování přes platformy jako je Airbnb. Od roku 2006 cena nájemního bydlení vzrostla o cca 60 %, na čemž se podílela i větší vůle obyvatel Berlína své nevyužité byty nebo pokoje krátkodobě pronajímat nebo i nemovitosti za tímto účelem kupovat kvůli vyšší míře výnosu z toho plynoucího. Na nedostatek bytů ve městě, kdy poptávka rostoucí populace ve městě převyšuje nabídku i spolu s problémem tzv. gentrifikace (kulturně-sociální proces, kdy se v původně chudších městských čtvrtí zvedá cena nájmu a nemovitostí kvůli zvýšené poptávce bohatších vrstev obyvatelstva) a také narušování veřejného pořádku ze strany turistů zareagovalo vedení města regulacemi.⁶⁴ Od regulace si město slibovalo, že sníží počet bytů nabízených především profesionálními ubytovateli ke krátkodobému ubytování a vrátí je na trh dlouhodobého nájemního bydlení. Od května roku 2016 tak lze v Berlíně pronajmout

⁶⁴ Berlin ban on Airbnb short-term rentals upheld by city court. *The Guardian* [online]. 2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2016/jun/08/berlin-ban-airbnb-short-term-rentals-upheld-city-court>

jedním ubytovatelem pouze jeden byt, ve kterém přitom sám bydlí. Za porušení tohoto nařízení hrozí sankce až ve výši 100 000 €. ⁶⁵ Přibližně měsíc po účinnosti regulace poklesl počet nabídek na Airbnb asi o 40 %, později se však nabídka opět vrátila na obdobnou úroveň jako před regulací a stále jsou k nalezení i nabídky celého bytu, nikoliv pouze sdíleného. Vynucování regulace je totiž poměrně bezzubé, protože před sankcí ubytovatelé obdrží nejdříve dva výstražné dopisy a tak někteří nedodržení regulace riskují. ⁶⁶

Obdobná je situace i v Barceloně, kde mají místní obyvatelé stupňující se problémy s turistickým ruchem. Turisté jim narušují jejich způsob života a snižují jeho kvalitu. Rezidenti dokonce proti zvyšujícímu se množství turistů ve městě několikrát protestovali. Město tedy přistoupilo i k podobným omezením jako Berlín. Ubytovatel může poskytovat krátkodobé ubytování jen 4 nikoliv bezprostředně po sobě jdoucí měsíce v roce v bytě, který i sám obývá. Ukazuje se, že regulace stejně jako v Berlíně kýžené výsledky zatím nepřinesla. Přibližně ¾ ubytovatelů totiž pronajímají pokoj v bytě, kde sami bydlí a navíc v okrajových čtvrtích města, kde nedochází k tolika problémům mezi místními a turisty oproti centru města. ⁶⁷

V českém prostředí řeší podobné jevy spojené s krátkodobým ubytováním především Praha. Ta se potýká zejména se dvěma problémy: zvyšováním ceny nájemního bydlení a potažmo nemovitostí a nesouhlasem tradičních poskytovatelů ubytovacích služeb. Hoteliéři mají obavy, že poskytovatelé krátkodobého ubytování pro ně znamenají nekalou konkurenci. Obrátili se i na příslušné kontrolní orgány s požadavkem na řešení vzniklé situace v hotelnictví. Stejně jako v případě Uberu se ale nedá v počínání Airbnb spatřovat nekalá soutěž, jelikož zde nejsou splněny potřebné znaky. Problém, kteří spatřují hoteliéři je opět nazírán z pohledu dobytých renty, protože ubytovatelé přes Airbnb nemají tak vysoké vstupní ani provozní náklady jako hotely, ani nepodléhají nutnosti splňovat veškeré hygienické a bezpečnostní předpisy jako ony. Airbnb ovšem namítá, že se zaměřuje na jiný segment turistů než hotely a nepředstavuje tak pro ně konkurenci. Hosté Airbnb podle

⁶⁵ Zweckentfremdungsverbot. A byt už v Berlíně přes AirBnB nepronajmete. *IDnes* [online]. 3.5.2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/berlin-zakazal-pronajmy-celych-bytu-pres-airbnb-ftm-/ekonomika.aspx?c=A160503_144107_ekonomika_mny

⁶⁶ tamtéž

⁶⁷ Airbnb Community Boosts Barcelona Economy by €740 Million. *Airbnbcitizen* [online]. 16.4.2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <https://www.airbnbcitizen.com/airbnb-community-boosts-barcelona-economy-by-e740-million/>

statistiky tráví v Praze více dní, než hosté hotelů, a hledají jiný typ zážitku (4 dny jako hosté Airbnb oproti 2,5 dne jako hosté hotelů).⁶⁸

4.4 Pozitivní dopad Airbnb

Dle manažera Airbnb pro ČR, Václava Gráfa, Airbnb nikomu „nekrade trh“, ale vytváří si vlastní. Lidé přijíždějící do měst přes Airbnb se nechovají jako klasičtí turisté, ale zůstávají ve městech delší dobu a chtějí zažít jinou zkušenost. Cílí například na konkrétní čtvrti v Praze jako je Letná nebo Žižkov a peníze utrácejí v těchto čtvrtích, protože nejen navštěvují památky, ale žijí zde „jako místní“.⁶⁹ Z průzkumu, který si Airbnb nechalo vypracovat, navíc vyplývá, že celá ¼ hostů, kteří Prahu navštívili skrze platformu Airbnb, by ji byla bývala nenavštívila vůbec, nebo by zde byla strávila méně času, pokud by nebyli ubytováni přes Airbnb.⁷⁰

Gorjan Lazarov, ředitel Orea Hotels & Resorts, zastává jako hoteliér myšlenku, že Airbnb hotely nezničí, ale umožní jim přiblížit se lidem. Ve světě dle něj neustále roste poptávka po ubytovacích službách. Říká, že přestože Airbnb již pokrývá přes 60 000 měst ve 191 zemích světa, mají hotely rekordní nárůsty počtu ubytovaných hostů i tržeb.⁷¹ Lazarov tvrdí, že stále existuje a i nadále bude existovat široký segment hostů, kteří preferují komplexní servis hotelových služeb.⁷² V tom má jistě pravdu, neboť ač se trh v posledních letech diverzifikoval zejména ve prospěch nezávislých cestovatelů, kteří preferují ubytování v soukromí a cesty si plánují sami bez servisu cestovních kancelářů a agentur, velká a stále rostoucí skupina cestovatelů dává neustále přednost plnému komfortu služeb hotelů. Sdílená ekonomika a digitální platformy hotelový servis nenahradí, nabízejí jen alternativu. Moderní

⁶⁸ CVRČEK, Miroslav. Manažer české AirBnb: Turisty nekrademe, vytváříme vlastní. Pronajměte i vy svůj gauč. *Reflex* [online]. 28.4.2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/rozhovory/71107/manazer-ceske-airbnb-turisty-nekrademe-vytvarime-vlastni-pronajmete-i-vy-svuj-gauc.html>

⁶⁹ tamtéž

⁷⁰ ČESKÝ ROZHLAS. Prague among most popular destinations on Airbnb. *Ahoj! Česká republika* [online]. 20.4.2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Turistika/Prague-among-most-popular-destinations-on-Airbnb>

⁷¹ Proč si jako hoteliér myslím, že Airbnb nás nezničí, ale posune blíže lidem. *Forbes* [online]. 28.11.2017 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: http://www.forbes.cz/proc-si-jako-hotelier-myslim-ze-airbnb-nas-neznici-ale-posune-blize-lidem/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_content=knowhow&utm_campaign=fbwall

⁷² tamtéž

technologie a Airbnb ale mají na hotely nemalý vliv. Vzhledem k větší možnosti sdílení informací a recenzním systémům hotely nyní více dbají na prozákaznickou komunikaci. Skutečnost, že negativní recenze na hotel se v mžiku může objevit na internetu, zvyšuje nároky na hotelové služby a transparentnost. Airbnb pak vytváří na hotely tlak, aby se soustředily na zprostředkování nových zážitků pro hosty a orientovali se na rozličné cílové skupiny.⁷³ Ve svém důsledku toto nelibě přijímané zemětřesení v odvětví přinese do ubytovacích služeb svěží vítr, ze kterého mohou těžit jak hosté, tak hoteliéři.

⁷³ tamtéž

5 Kontroverze sdílené ekonomiky

Sdílená ekonomika představuje tu část spoluspotřebitelství, jež je založena na směně. Vzhledem k tomu, že se jedná o ekonomiku, hovoří Graeber o tom, že se zde „*kvalita nutně redukuje na kvantitu*“.⁷⁴ Jedná se o směny, které lze vyčíslit penězi a jež jsou založeny na vzájemnosti. Problémem, který na poli sdílené ekonomiky lze sledovat ve zvýšené míře, je skutečnost, kdy se jako zástupci sdílené ekonomiky označují i kontroverzní poskytovatelé služeb. Tato kontroverze pramení z toho, že hlavním znakem těchto poskytovaných služeb není primárně zvýšení efektivity využívání zdrojů, ale především generování zisku, jehož je docíleno snižováním ceny práce. Sdílená ekonomika s sebou přináší nejen snižování cen, ale také snižování spotřeby.

Problematické může být odlišení „*sdílení*“, jež je typické pro sdílenou ekonomiku a „*pronajímání*“. Hranice mezi nimi je velmi tenká a ještě více se stírá působením nových forem sdílení produktů. Vzniká totiž čím dál více platform, jež slouží ke spojení nabídky sdílení, výměny nebo půjčování produktů s poptávkou po nich. Příkladem takových nově vznikajících platform jsou ty, jež se věnují tzv. *carsharingu*, neboli sdílení aut, nebo ty, přes něž dochází ke sdílení ubytovacích kapacit, jako *Airbnb* nebo *Couchsurfing*, případně alternativa k taxislužbám *Uber* (*Uber* se ovšem považuje za představitele *carsharingu*).

Červenou nití vinoucí se skrze tyto nové projekty je idea, že ekologičtější a výhodnější než produkt vlastnit, je mít k němu přístup. Tato ústřední myšlenka je často prezentována na příkladu vrtačky. Vrtačku, stejně jako spoustu dalších věcí, které vlastníme, využíváme jen sporadicky. Je pak tedy nasnadě takový produkt, který není námi samotnými plně využit, poskytnout k užití někomu dalšímu.

5.1 Názory na služby sdílené ekonomiky

Dne 25. 10. 2017 uveřejnil portál *Novinky.cz* článek s titulkem *Protesty taxikářů proti Uberu připomínají tažení písařů proti knihtisku, říká ekonom*⁷⁵. V tomto článku formou rozhovoru se vyjadřuje ekonom Aleš Rod z Centra ekonomických a tržních analýz (CETA). Podle něj jsou protesty pražských řidičů taxi proti Uberu vedeny snahou ochránit jejich

⁷⁴ GRAEBER, David. Dluh, Prvních 5000 let. 1. vyd. Brno : BizBooks, 2012. 416 s.

⁷⁵ ŽÍDEK, Bohumír. Protesty taxikářů proti Uberu připomínají tažení písařů proti knihtisku, říká ekonom [online]. [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/452939-protesty-taxikaru-proti-uberu-pripominaji-tazeni-pisaru-proti-knihtisku-rika-ekonom.html>

výnosy proti platformě, jež inovuje celé odvětví. Aleš Rod takové chování připodobňuje k protestům licencovaných písařů proti používání knihtisku.

Důvod protestů ekonom spatřuje na dvou rovinách, v rovině právní a ekonomické. Následně pak vzhledem ke svému zaměření komentuje rovinu ekonomickou. Rod zdůrazňuje, že taxikáři jsou dobytelné renty kvůli nutnosti mít k výkonu své činnosti licenci. Licence je bariérou vstupu na trh a zaručuje taxikářům podmínky, za kterých mohou poskytovat své služby. Není tak s podivem, že Uber spolu s dalšími platformami nejsou přijímány s libostí, když toto dobývání renty narušily. Nabídky totiž služby transparentní a levnější než dosud. Díky tomu si jejich služby uživatelé oblíbili a renta taxikářů se tak dostala do ohrožení. Dle Roda k protestům taxikářů není jiného ekonomického důvodu než to, že jako organizovaná skupina chrání svoji rentu.

Pojem *dobývání renty* Aleš Rod objasňuje jako aktivitu, jež spočívá v investování rozličných vstupů (čas, peníze, úsilí a jiné), která v budoucnu přinese výhodu, jež tyto investované vstupy převyšují. Jednotlivec či skupina si tak zajišťují monopolní postavení. Dobývání renty působí jako bariéra vstupu na trh, kdy zvyšuje náklady vstupu na trh a znevýhodňuje ostatní. Doprovodným efektem dobývání renty jsou zhusta dražší a méně kvalitní služby. Pokud se objeví subjekt, který výnosy z investice ohrozí, současní držitelé licence se logicky brání.⁷⁶

Uber narušil trh tím, že na něj vstoupil bez investování stejných vstupů, jako držitelé taxikářské licence, což se pochopitelně setkalo s jejich nelibostí. Takovou situaci lze pak posuzovat z několika úhlů. Jedním z nich je, že je třeba na Uber aplikovat současnou právní úpravu, případně postavení tradičních poskytovatelů a Uberu srovnat dle podmínek tradiční taxislužby. Dalším a dle mého soudu vhodnějším pohledem je legislativní rámec poskytování taxislužeb celý přehodnotit tak, aby reagoval na proběhlé změny v odvětví. Nejeví se totiž jako účelné, aby se současná platná regulace rozšířila i na nové poskytovatele služeb sdílené ekonomiky. Dobývání renty se dnes již jeví neefektivním. Licence původně vznikla na ochranu zákazníků a na vyrovnání informační asymetrie. Taková ochrana je dnes vzhledem k technologickým a technickým možnostem nadbytečná a brání rozvoji nových standardů v odvětví.⁷⁷

⁷⁶ tamtéž

⁷⁷ tamtéž

Taxikáři, jakožto ti, kteří jsou vázáni regulacemi, Uber napadají kvůli celé paletě skutečností. Stěžují si na neplnění stejných podmínek, jakými jsou označení vozu taxislužby, využívání taxametru a zkoušky z místopisu. Taxikáři si dále stěžují na to, že řidiči Uberu neplatí daně. Jejich protesty směřují i proti skutečnosti, že v počínání Uberu spatřují nekalou soutěž.

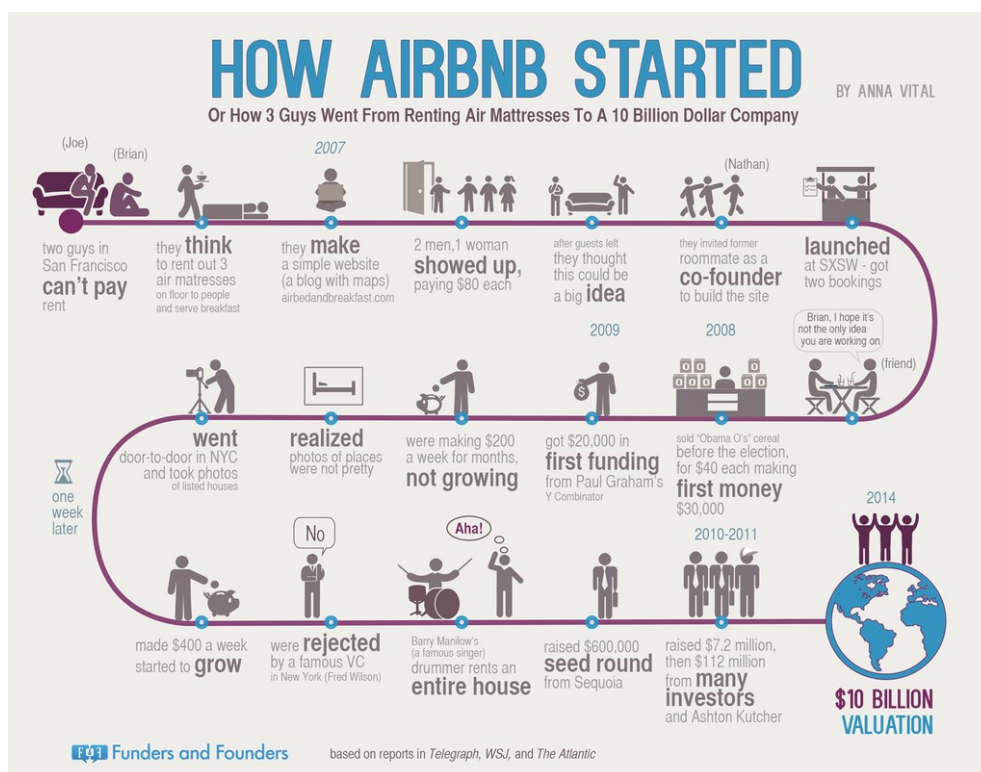
Právě první jmenované podmínky, jež musí být provozovatelem taxislužby splněny, tedy nutnost taxametru a zkoušky z místopisu, jsou v dnešní době zjevně neopodstatněné a snadno nahraditelné moderními technologiemi. Aplikace společnosti Uber slouží jako taxametr a GPS navigace zároveň. Sám zákazník má možnost trasu a ujetou vzdálenost kontrolovat v aplikaci na svém mobilním zařízení. Další ze skutečností, proti kterým taxikáři protestují, je údajné neplacení daní. Neplacení daní ale nelze označovat jako systémový problém celé platformy. Uber naopak své uživatele upozorňuje na zákonnou povinnost placení daní. Poučení o zákonné daňové povinnosti tedy uživatelé mají. Celý platební proces probíhá ve většině případů bezhotovostně, zákazník má s aplikací spárovanou svou platební kartu. Po proběhlé jízdě mu je pak elektronicky poslán doklad. Jedná se tedy o snadno dohledatelné platby a celý proces je transparentní. Pokud jednotlivci mající daňovou povinnost daň neodvedou, nelze z toho paušálně vinit celou platformu Uber.⁷⁸

5.2 Největší síť hotelů bez hotelů, největší taxislužba bez aut

Sdílená ekonomika začíná být i inspirací pro nejrůznější vyjádření. Je kritizována, zlehčována, zesměšňována. Následující obrázky a infografiky s tématem sdílené ekonomiky, zejména Uber a Airbnb, ukazují, jak různě je sdílená ekonomika pojímána. Některé z nich jsou pojaty seriózně, některé si ze služeb Airbnb a Uberu dělají legraci. Kontroverze kolem těchto společností jsou bohatým pramenem lidové tvořivosti. Na obrázku 1 je vidět infografika od Anny Vittel, která ukazuje, jak se Airbnb vyvinul od 3 chlapců půjčujících k přespání matrace k 10miliardové společnosti (pozn. v roce 2017 je to již 30 miliard).

⁷⁸ tamtéž

Obr. 6 Jak Airbnb začalo?

Zdroj: VITAL, Anna. How Airbnb started? In: [Http://fundersandfounders.com](http://fundersandfounders.com) [online]. 2014 [cit. 2017-07-27].

Dostupné z: <http://fundersandfounders.com/how-airbnb-started/>

Obr. 7 Komiks reagující na stávkou řidičů taxi proti Uberu v Melbourne

Zdroj: KNIGHT, Mark. Cartoon. In: *Twitter* [online]. 2015 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <https://twitter.com/knightcartoons/status/642167462788657152>

V následujícím odstavci je uveden velmi zneužívaný citát Toma Goodwina, který za svůj vydávalo mnoho jiných:

„Uber, the world’s largest taxi company, owns no vehicles. Facebook, the world’s most popular media owner, creates no content. Alibaba, the most valuable retailer, has no inventory. And Airbnb, the world’s largest accommodation provider, owns no real estate. Something interesting is happening.“⁷⁹

Neboli: „Uber, největší světová společnost poskytující taxislužby, nevlastní žádná auta. Facebook, nejpopulárnější internetové médium na světě, netvoří žádný obsah. Alibaba, největší prodejce, nevlastní žádné zboží. A Airbnb, největší světový poskytovatel ubytování, nevlastní žádné nemovitosti. Děje se tu něco zajímavého.“⁸⁰

V pořadu Zondag met Lubach (Neděle s Lubachem) si nizozemský bavič Arjen Lubach Airbnb bere na paškál. Počáteční hypotézu, že Airbnb je úžasná služba, která vám umožní hostit někoho, kdo se stane vaším přítelem a ještě za to dostanete zapláceno, nakonec obrací v myšlenku, že je to spíše služba, která škodí rezidentům i celým městům. Na příkladu Amsterdamu je zde ukázáno, jak neustále se obměňující hosté nemají respekt ke zdejším obyvatelům, opíjejí se, dělají hluk a znečišťují okolí.⁸¹

Dalším faktem je to, že se město vylidňuje, majitelé domů a bytů se vystěhovávají a nemovitosti krátkodobě pronajímají přes Airbnb, protože si tak vydělají více než při pronájmu běžným nájemníkům. Airbnb tak ve svém důsledku zvedá ceny nejen pronájmů, ale samotných nemovitostí. V Amsterdamu je realitní trh na mrtvém bodě, počet nemovitostí na prodej je velice nízký, kupující ale počítají s příjmy za pronajímání přes Airbnb a ceny nemovitostí se tak ještě zvyšují. Nájemníci mají smůlu, protože turisté dostávají přednost. Noví kupující mají smůlu, protože domy jsou drahé. Airbnb ale netrápí jen Amsterdam a ostatní nizozemská města.⁸²

⁷⁹ GOODWIN, Tom. The Battle Is For The Customer Interface. In: *Techcrunch* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <https://techcrunch.com/2015/03/03/in-the-age-of-disintermediation-the-battle-is-all-for-the-customer-interface/>

⁸⁰ přeložila autorka práce, Jaroslava Ježková

⁸¹ ARJEN, Lubach. Neděle s Lubachem: Airbnb. In: *Videa česky* [online]. 2017 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <https://videacesky.cz/video/airbnb>

⁸² tamtéž

Ve videu je informováno i o dění v USA, kdy je uvedeno televizní zpravodajství, jež konstatuje že Airbnb by mohlo přispívat k problémům s bydlením v San Franciscu (tedy v samotném sídle Airbnb). Nárůst poptávky prázdninového bydlení tak ničí běžný trh s realitami. Z nabídky mizí tisíce bytů, které jsou potřeba pro běžné obyvatele například i v Paříži. Tento problém se tak dnes týká již všech větších měst.⁸³

Problémem ale není jen odliv rezidentů z velkých měst, zdražování pronájmů i nemovitostí, ale také to, že pronájmy přes Airbnb jsou zhusta poskytovány nelegálně. Konkrétně v případě Amsterdamu se jedná o skutečnost, že pronajímatelé pronajímají své nemovitosti častěji, než je legislativně připuštěno.⁸⁴

Lubach zde akcentuje, že lze samozřejmě namítat, že Airbnb je pouze platforma a veškeré problémy způsobují její uživatelé. Je ovšem nutno podotknout, že spoustu problémů, s nimiž se v Amsterdamu potýkají, by bylo lze vyřešit, pokud by Airbnb poskytl součinnost, konkrétně adresy pronajímaných nemovitostí a údaje o počtech ubytovacích dnů (tzv. pokojonocí). Airbnb ovšem veškerou součinnost spočívající v poskytnutí dat místním samosprávám striktně odmítá.

⁸³ tamtéž

⁸⁴ tamtéž

6 Regulace sdílené ekonomiky v českém prostředí

Tehdejší premiér Bohuslav Sobotka se v červenci roku 2017 vyjádřil ke snahám o regulaci sdílené ekonomiky. Hospodářské noviny na svých webových stránkách uvedly následující citaci:

„Na jedné straně jsme tu měli nadšené stoupence digitálních technologií a sdílené ekonomiky, na druhou stranu ty, kteří by nejraději všechno nové zakázali. Život vyžaduje strážlivý přístup, pojďme prosím středem. Nebuďme naivní ve vztahu ke sdílené ekonomice, ale na druhou stranu uvědomme si, že svět se mění a budou sem přicházet nové a nové digitální služby, protože firmy hledají cestu, jak se dostat k zákazníkům (...) Nejde o to, podnikání dusit, ale nastavit rovná pravidla.“ Podle Sobotky je nutné nastolit rovná pravidla hry tak, aby nebylo možné vyhýbat se daním či nechovat se k zaměstnancům jako klasičtí podnikatelé.⁸⁵

Takové vyjádření vyvolává domněnku, že regulace se bude týkat pouze sdílené ekonomiky a jejího „zkrocení“ tím, že se nastaví rovná pravidla. Tedy taková regulace, která de iure postaví sdílenou ekonomiku na roveň konvenční ekonomice. Trend by ovšem dle mého názoru měl jít poněkud jinou cestou – a sice nejen regulací nových poskytovatelů ubytování, a tím vytváření zdánlivě rovných pravidel pro všechny, ale také uvolňováním a zmírňováním regulace již existující, kterou jsou nuceni se řídit konvenční poskytovatelé služeb. Namísto zákazů by možným řešením bylo lepší zpřístupnění trhu a větší propustnost trhu. Je totiž otázkou zda a nakolik regulace sdílené ekonomiky zvýší cenu a jestli je to pro uživatele těchto služeb žádoucí. Podstatným aspektem rozmachu sdílené ekonomiky v současné době je jistě její cena, na jejímž základě uživatelé volí raději služby sdílené ekonomiky než té konvenční.

Na Ministerstvu dopravy došlo v nedávné době k posunu ve vnímání otázky regulace či neregulace smluvní přepravy uskutečňované prostřednictvím aplikace. Ministerstvo se vyjádřilo, že zvažuje „zrovnoprávnění“ dat o přepravě získaných skrze aplikaci a dat z klasických tachometrů, pokud bude státu umožněno tato data kontrolovat. V některých

⁸⁵ gal. Vláda připraví zákony pro služby, jako je Airbnb. Nejde o to, udusit podnikání, ale nastavit rovná pravidla, říká Sobotka. *Hospodářské noviny* [online]. 2017 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65802310-vlada-pripravi-zakony-pro-sdilenou-ekonomiku-nejde-o-to-udusit-podnikani-ale-nastavit-rovna-pravidla-rika-sobotka>

evropských zemích, např. v Estonsku a Litvě, došlo v odvětví přepravy k rozlišení klasické taxi služby a smluvní přepravy prostřednictvím digitální aplikace.⁸⁶ Takové řešení by v českém prostředí mohlo přispět ke snížení napětí mezi tradičními a moderními přepravci, pokud by byla jasně stanovená regulace, jež upravuje jak klasickou tak moderní taxislužbu.

Samotní politici se příliš neshodují v názoru, zda a jak podobné služby sdílené ekonomiky regulovat. Lubomír Zaorálek například tvrdí, že řidiči Uberu jsou zvýhodněni a je třeba kroků, které by „*daly pravidla a regulace v podnikání v této oblasti*“.⁸⁷ Stanovení regulace je podle něj úkolem vlády i měst. Města by dle něj neměla čekat na závěry vládní expertní skupiny a mají jednat okamžitě.⁸⁸ S takovým stanoviskem nesouhlasí ministr dopravy Dan Ťok, když tvrdí, že města nemají k řešení sdílené ekonomiky příslušné nástroje. Stát podle Ťoka v této věci poněkud zaspal.⁸⁹ Primátorka města Prahy, Adriana Krnáčová, se vyjádřila v podobném duchu jako ministr dopravy. Město podle ní nemůže Uberu určovat podmínky nebo ho dokonce zakázat. Takové řešení přísluší dle ní ministerstvu průmyslu a obchodu, které má dle ní za úkol stanovit co je a co není sdílená ekonomika a jak se stavět k podobným službám jako je Uber. Předseda ODS, Petr Fiala, kontruje primátorce tím, že město nebylo schopno adekvátně reagovat na vývoj sdílené ekonomiky. Situace by podle Fialových slov pomohla liberalizace: „*Nezakazovat Uber a další obdobné služby, ale upravit podmínky pro jejich fungování.*“ Doplnuje, že je zároveň nutné snížit formální požadavky na taxikáře, aby byli konkurenceschopní.⁹⁰ S takovým názorem se ztotožňují. Právní regulace by měla reagovat na aktuální společenskou situaci a neměla by ji ignorovat, či snad dokonce společensky nezávadné jednání přehnaně regulovat nebo i zakazovat a tím vytvářet podmínky pro potenciální přesun takového jednání do šedé ekonomiky.

Naproti tomu pro stejné podmínky pro řidiče taxislužeb i Uberu se vyslovili politici Andrej Babiš, Pavel Bělobrádek nebo Miroslav Kalousek. Podle Andreje Babiše, má mít

⁸⁶ ŽÍDEK, Bohumír. Protesty taxikářů proti Uberu připomínají tažení písařů proti knihtisku, říká ekonom [online]. [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/452939-protesty-taxikaru-proti-uberu-pripominaji-tazeni-pisaru-proti-knihtisku-rika-ekonom.html>

⁸⁷ Uber je třeba regulovat, ne zakázat, shodují se politici [online]. 2017 [cit. 2018-01-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/450658-uber-je-treba-regulovat-ne-zakazat-shoduji-se-politici.html>

⁸⁸ tamtéž

⁸⁹ tamtéž

⁹⁰ tamtéž

„Uber stejné podmínky jako naši taxikáři“⁹¹. Dle sdělení Pavla Bělobrádka „Uber určitě nezmizí a jen je potřeba ho regulovat tak, aby platili daně, a aby si zákazník mohl vybrat, zda bude v regulované a bezpečnější, jistější a komfortnější režii taxikářů, u kterých má jistotu licence a pojištění, anebo bude riskovat.“⁹² Miroslav Kalousek se vyslovil, že „není možné, aby měl někdo daleko víc povinností a odvodů než někdo, kdo v podstatě podniká ve stejném oboru jako on“. Protesty taxikářů přitom považuje za opodstatněné, nastínil i jak by nastalou situaci sám řešil. Miroslav Kalousek by prý pozastavil licenci, bleskově srovnal podmínky pro oba typy podnikání a nechal rozhodnout konkurenci.⁹³ Ivan Bartoš jako předseda pirátů se vyjádřil, že problém s Uberem je třeba řešit novou legislativou. Nedává podle něj smysl, aby v 21. století museli mít řidiči získávající zákazníky přes aplikaci taxametr. Zároveň ale konstatuje, že by měli jak pro taxikáře tak i řidiče Uberu platit stejné daňové a bezpečnostní podmínky.⁹⁴

Pracovní skupina složená ze zástupců ministerstev a samospráv Prahy a Brna se na schůzce v říjnu roku 2017 shodli, že sdílenou ekonomiku je potřeba regulovat, přičemž přepravní služby uskutečňované prostřednictvím mobilních aplikací musí mít jiná pravidla než taxislužby. Novela zákona připravovaná Ministerstvem dopravy by měla přinést změny v oblasti taxislužeb, které vyžaduje stále častější využívání mobilních aplikací k přepravě. Navržené legislativní úpravy se týkají, jak již bylo výše zmíněno, možnosti postavení dat o přepravě z mobilní aplikace a taxametrů na roveň za předpokladu, že budou tato data kontrolovatelná státem. Řidiči Uberu by pak také provozovali taxislužbu, ovšem za mírně odlišných podmínek. Zákazníci by tak museli využívat služeb Uberu výhradně přes mobilní aplikaci, nadále by nebylo umožněno si vozidlo zastavit přímo na ulici. I pro vozidla Uberu by pak platila povinnost mít označené vozidlo. Místo klasického označení TAXI na střeše by ale postačovalo vylepení nálepky, jako je tomu už v některých jiných zemích. Vozidla označená pouze nálepkou by pak ale nemohla využívat výhod vozidel označených na střeše jako TAXI a nebylo by jim umožněno jezdit ve vyhrazených pruzích pro MHD a taxi, nebo parkovat na vyhrazených místech. V této fázi se ovšem jednalo pouze o návrhy, jež by

⁹¹ tamtéž

⁹² tamtéž

⁹³ tamtéž

⁹⁴ tamtéž

sloužily jako podněty k diskusi a které by měly být dále konkretizovány.⁹⁵ Primátorka Hlavního města Prahy navrhované změny uvítala, komentovat však chtěla až definitivní podobu návrhu novely. Pracovní schůzka se věnovala i další palčivé otázce spojené se sdílenou ekonomikou, a to využívání aplikace Airbnb pro krátkodobé pronájmy nemovitostí turistům, které zejména v Praze vyvolává spory. Podle kritiků vede neregulované užívání podobných aplikací k růstu cen nájmu a představuje nekalou konkurenci ubytovacím zařízením.⁹⁶

6.1 Doporučení Evropské komise

Otázkou sdílené ekonomiky se v Evropě nezabývají jen národní vlády, ale i Evropská komise. Ta se v doporučení členským státům EU (květen 2016) firem jakými jsou Airbnb nebo Uber zastala. Dle tohoto doporučení mají jednotlivé členské státy namísto restrikcí umožnit změnou podmínek těmto novým službám rozvoj. Hlavním poselstvím delší dobu očekávaného doporučení je, aby členské státy místo zakazování neprofesionálům ve sdílení nemovitostí nebo aut zavedly regulace, které takovým amatérům umožní rozvoj a další fungování. Reakce Bruselu přichází akorát v době, kdy narůstá napětí mezi poskytovateli nových sužeb sdílené ekonomiky a tradičními zastupiteli odvětví⁹⁷. Nejvíce skloňovanými „hráči“ na trhu jsou Airbnb a Uber, proti kterým je také nejhlasitěji protestováno. Airbnb je trnem v oku nejen klasickým hoteliérům, kteří ji považují za nekalou konkurenci, ale i obcím stěžujícím si na to, že ubytovatelé neodvádějí místní poplatky. Podobná situace panuje kolem Uberu, kdy vadí taxikářům i městům, kde je provozován. V Evropě již v několika státech přistoupili na naléhání kritiků a tyto služby výrazně omezili, či dokonce zakázali. Příkladem budiž německý Berlín, kde místní samospráva zakázala aplikaci UberPop a zásadně omezila i poskytování ubytování přes Airbnb.⁹⁸ Podle místopředsedy Evropské komise a komisaře pro zaměstnanost, růst, investice a konkurenceschopnost Jyrki Katainena nemá být sdílená

⁹⁵ Sdílená ekonomika vyžaduje regulaci, shodla se pracovní skupina. České noviny [online]. 5.10.2017 [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/sdilena-ekonomika-vyzaduje-regulaci-shodla-se-pracovni-skupina/1534617>

⁹⁶ tamtéž

⁹⁷ Nezakazujte Uber nebo AirBnB, zastala se Evropská komise sdílené ekonomiky. IDnes.cz [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/doporuzeni-evropske-komise-o-sdilene-ekonomice-f5d-/ekonomika.aspx?c=A160602_181855_ekonomika_rny

⁹⁸ tamtéž

ekonomika z trhu vytlačována a členské státy by to měly brát v potaz.⁹⁹ Upozorňuje na možnost, že příští evropský jednorožec by mohl vzejít z prostředí sdílené ekonomiky:

*“A competitive European economy requires innovation, be it in the area of products or services. Europe's next unicorn could stem from the collaborative economy. Our role is to encourage a regulatory environment that allows new business models to develop while protecting consumers and ensuring fair taxation and employment conditions.”*¹⁰⁰

Jednorožcem je zde míněno označení pro nejúspěšnější startupy, které jsou ohodnoceny nejméně jedním milionem amerických dolarů. Podle žebříčku Wall Street Journal z května roku 2016 byl nejhodnotnějším světovým startupem Uber s ohodnocením 51 miliard amerických dolarů a na 3. místě pak Airbnb s téměř 26 miliardami amerických dolarů.¹⁰¹ Cílem Evropské komise je primárně připravení trhu pro lokální evropské startupy, ač především se regulace dotknou již působících jednorožců, tedy Uberu a Airbnb. Komise doporučuje členským státům, aby zvážily, zda jsou nynější omezení nutná a aby stávající regulace rozvolnily. To by například Uber uvítal, protože se již delší dobu snaží o to, aby se aplikace v mobilu považovala za taxametr, nebyla povinnost jezdit označeným vozem a řidiči nemuseli mít zkoušky z místopisu a průkaz řidiče taxislužby. Jeho cílem je ochránit do budoucna své řidiče před hrozbou správního řízení, které v současné době pro řidiče jezdící pro Uber rizikem. Nynější situace je legislativně nevyvážená kvůli disproporci mezi Uberem jako provozovatelem aplikace, který se nedopouští protizákonného jednání a jeho řidiči, kteří platné předpisy porušují.¹⁰²

Takovým situacím radí Evropská komise vyhnout se. Zároveň ale také doporučuje, aby členské státy samy určily hranici, jak dalece lze poskytované služby vnímat ještě jako sdílenou ekonomiku a kde již začíná profesionalizace. Cílem při regulaci sdílené ekonomiky

⁹⁹ tamtéž

¹⁰⁰ A European agenda for the collaborative economy. In: *Europa.eu: European Commission - Press release* [online]. 2016, 2.5.2016 [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2001_en.htm

¹⁰¹ The Billion Dollar Startup Club: What's the world's most highly valued startup? Explore the Billion Dollar Startup Club. *The Wall Street Journal* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/graphics/billion-dollar-club/>

¹⁰² Nezakazujte Uber nebo AirBnB, zastala se Evropská komise sdílené ekonomiky. *IDnes.cz* [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/doporuceni-evropske-komise-o-sdilene-ekonomice-f5d-/ekonomika.aspx?c=A160602_181855_ekonomika_rny

by tak mělo být, aby z ní profitovali především amatéři a nikoliv byznysmeni s benefitem usnadněných podmínek oproti tradiční konkurenci. Právě amatéry využívajícími aplikaci platformy argumentují. Uber se například vytrvale označuje za alternativu spolujízdy, nikoliv taxislužby.¹⁰³ Pro platformy jsou ale taková opatření nevýhodná z důvodu nemalého počtu profesionálů, kteří je využívají. V případě nastavení limitů, které by využití platform profesionály omezily, by došlo ke značnému snížení obratu těchto platform. Nastavení omezení by se tak dotklo oproti Uberu i méně kontroverzního poskytování ubytování přes Airbnb, kde kromě lidí sdílejících vlastní bydlení působí i velké množství ubytovatelů profesionálních.

V roce 2016 se ovšem nezdálo, že by se na doporučení Evropské komise bral zřetel. Ministerstvo průmyslu a obchodu se sice vyjádřilo ve smyslu, že s Evropskou komisí názor sdílí, ale pro změnu stávající regulace nevidí důvod. Mluvčí Ministerstva průmyslu a obchodu František Kotrba k tomu řekl následující: „*Dosud jsme nezaznamenali žádné systematické tržní selhání, které by vyžadovalo regulatorní zásah, a to v žádném ze sektorů, kde se s těmito novými obchodními modely setkáváme*“.¹⁰⁴ Jiného názoru jsou ovšem další ministerstva, konkrétně Ministerstvo dopravy a Ministerstvo pro místní rozvoj, která úpravu regulací naopak plánují. Ministerstvo dopravy v návrhu novely zákona o silniční dopravě chystá několik změn (stav ke květnu 2016), které by měly Uber učinit zodpovědným za pochybení svých řidičů. Ministerstvo pro místní rozvoj zas plánuje plošné zavedení a nadto zvýšení rekreačních poplatků.¹⁰⁵

6.2 Legislativní reakce na situaci v přepravě osob

V popisu návrhu novely zákona č. 111/1994 Sb. z května roku 2016, o silniční dopravě ve znění pozdějších předpisů, je uvedeno následující: „*Návrh zákona komplexně upravuje licenční řízení v linkové osobní dopravě, prodlužuje výjimku z uplatnění některých práv cestujících, vyplývající z nařízení o právech cestujících. Mění některé aspekty právní úpravy taxislužby a obsahuje dílčí změny vyvolané potřebami praxe.*“¹⁰⁶ Novela se tedy soustředí

¹⁰³ tamtéž

¹⁰⁴ tamtéž

¹⁰⁵ tamtéž

¹⁰⁶ Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. Úřad vlády České republiky: *Aplikace ODok* [online]. 3.5.2016 [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA9KFY62A>

především na úpravu autobusové dopravy. Poslední věta ovšem reflektuje reakci legislativců na aktuálně právně nejasnou situaci v taxislužbě, způsobenou novými subjekty v odvětví. Cílem zákona je především účelnější obrana proti řidičům, jež nesplňují požadavky na taxislužbu, a přesto ji provozují. Není zaměřena výhradně proti Uberu, ale proti všem, kteří dosud porušovali předpisy a obcházel je. Dotkne se ale hlavně Uberu, jelikož ten platnou legislativu zhusta nerespektoval s argumentem, že není taxislužbou a tak se na něj úprava nevztahuje. Řidiči jezdící pro Uber tudíž nesplňovali nespočet zákonných podmínek, jakými jsou jízda se zapnutým taxametrem, označení vozidla a střešní svítlna nebo povinnost řidiče disponovat průkazem řidiče taxislužby. Nic z předešlého řidiči Uberu nesplňovali, přičemž Uber jako zprostředkovatel za situaci neodpovídal, přestože k nezákonnému jednání řidičů nabádal, například výslovně zakazoval použití střešní svítlny. Dle platné zákonné úpravy byly povinnosti stanoveny pouze dopravcům. Na zprostředkovatele, jenž propojí dopravce a přepravované osoby, zákon nijak nehledí. Jeho práva a povinnosti nejsou speciálně upravena. Povinností Uberu tak doposud nebylo kontrolovat dopravce, zda své zákonné povinnosti dopravce plní.

V návrhu zákona je tedy novinkou mimo pokuty pro řidiče ve výši 100 000 i pokuta pro zprostředkovatele, jež přepravu sjednal, a to až do výše 500 000. Novela se týká veškerých poskytovatelů služeb v odvětví, dopadá tedy nejen na Uber, ale také na klasické dispečinky. Novela se tak setkala i s jejich kritikou, kterým se nelíbí přenesení odpovědnosti za řidiče, tedy nejen za ty, kteří jsou vlastní zaměstnanci, ale také za řidiče smluvních partnerů. Slovy Patrika Altmana, šéfa dispečinku Taxi Praha: „*To je, jako kdyby měli telefonní operátoři zodpovídat za to, že jejich zákazníci mluví do telefonu vulgárně.*“¹⁰⁷ Není podle něj možné, aby dispečink kontroloval všechny řidiče, zda splňují veškeré zákonné podmínky a nepřišli například o průkaz řidiče taxislužby.

Znění novely zákona 304/2017 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, a jež nabyl účinnosti dne 4.10.2017 tedy přináší jisté dílčí změny. Základní rysy ovšem zůstaly zachovány a o liberalizaci v odvětví taxislužby nemůže být řeč.

¹⁰⁷ Taxikáření s Uberem zůstává nelegální. Zákon chystá přísnější pokuty. *IDnes: Ekonomika* [online]. 2016, 13.5.2016 [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/novela-zakona-o-silnicni-doprave-a-dopad-na-taxikare-a-uber-p36-/eko-doprava.aspx?c=A160511_2245354_eko-doprava_rny

Kromě poměrně zásadní úpravy v oblasti zavedení sankcí nejen pro dopravce, ale i pro zprostředkovatele, došlo už jen k úpravě marginálií. Přestože komentář novely zněl ambiciózně z hlediska úpravy taxislužby, ke zlepšení rovných podmínek v odvětví příliš nepřispěl. Zastaralost úpravy, která nereflektuje využívání moderních technologií v přepravě, zůstala zachována. Je jistě škoda, že zákonodárci nebyli odvážnější, protože současná legislativa i po novelizaci trh taxislužeb dusí. Prostupnost na trh je velmi složitá, podmínky pro provozování činnosti velmi nákladné. Přitom postihy pro ty, kteří regulace nedodržují, se zásadně nezměnily. I novelizovaná úprava se nejeví z mnoha hledisek účelná. Byl by třeba celý komplex změn jednotlivých zákonů, protože současná podoba taxislužby je enormně zatěžující a přitom lze účelu dosáhnout i jinak. Z hlediska bezpečnosti, ochrany spotřebitele i hlediska daňového není důvod, proč nezlegalizovat aplikaci pro přepravu osob, když už nyní se ukazuje, že plně nahrazuje taxametr nebo pokladnu a překonává i nutnost zkoušky z místopisu.

6.3 Rozhodnutí Soudního dvora EU

Velmi zásadní pro pozici Uberu v jednotlivých členských zemích Evropské unie znamená rozhodnutí Soudního dvora EU z prosince roku 2017. Toto rozhodnutí je přelomové v tom, že označuje Uber za přepravní službu a má tedy povinnost podřídit se příslušným předpisům členských zemí, tj. zejména zažádat o licence a povolení nutná pro provoz přepravy.¹⁰⁸

Soudní dvůr Evropské unie jednal na základě podnětu od obchodního soudu v Barceloně, jenž se domníval, že pro řešení jím projednávaného sporu je nutné, aby Soudní dvůr EU vyložil několik ustanovení komunitárního práva. Obchodní soud v Barceloně se zabýval žalobou profesního sdružení řidičů taxislužby proti španělskému zastoupení společnosti Uber pro podezření z nekalé soutěže. Nařčením z nekalé soutěže čelil Uber ze strany taxikářů i v České republice.

V této souvislosti je nutné říci, kdy dochází k naplnění znaků nekalé soutěže. Aby se soutěžitel dopustil nekalosoutěžního jednání, je nezbytné kumulativní naplnění znaků

¹⁰⁸ ČTK. Uber je přepravní služba a musí mít licenci, rozhodl Soudní dvůr EU. *IDnes* [online]. 20.12.2017 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/uber-prepravní-sluzba-zprostredkovatel-soudni-dvur-eu-pj0-/eko-doprava.aspx?c=A171220_095808_eko-doprava_hml

generální klauzule § 2976 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku. Je nutné, aby soutěžitel jednal v rámci hospodářské soutěže, v rozporu s jejími dobrými mravy a aby toto jednání bylo způsobilé přivodit újmu ostatním soutěžitelům či zákazníkům. Není přitom nezbytné, aby k újmě došlo, jedná se pouze o způsobení ohrožení vzniku újmy. V odst. 2 § 2976 je pak uveden demonstrativní výčet možných skutkových podstat nekalé soutěže.¹⁰⁹ Podle mého mínění v případě jednání Uberu však nedochází ani k naplnění znaků generální klauzule.

Rozhodnutí Soudního dvora EU směřuje především na jízdy uskutečňované amatérskými řidiči bez oprávnění pro řidiče taxislužby, které Uber provozovala jako službu UberPOP. Tuto službu ovšem Uber sám stáhnul vzhledem k mnoha konfliktům napříč členskými zeměmi EU, kde působil. Přesto se rozhodnutí setkalo s výraznou odezvou i v České republice. Mluvčí společnosti Uber pro ČR a SR se k tomu vyjádřila tak, že v drtivé většině evropských zemí již působí v souladu s místními zákony jako regulovaná dopravní společnost a tudíž se rozhodnutím podmínky nemění.¹¹⁰ K tomuto vyjádření mluvčí Uberu bych doplnila, že v České republice sice Uber spolupracuje už výhradně jen s profesionálními taxikáři, ale stále nesplňuje veškeré zákonné povinnosti (například označení vozu jako vozidla taxislužby).

Jak podotkl šéf společnosti Liftago Ondřej Krátký, rozhodnutí Soudního dvora EU se týká regulace samotného Uberu, čímž je přínosem. Legislativy jednotlivých členských zemí totiž dle něj řidiče jezdící pro Uber považují za řidiče taxislužby již dávno.¹¹¹ Rozhodnutí vítá i primátorka Hlavního města Prahy Adriana Krnáčová, která poukazuje na to, že není možné aby se Uber označoval za zástupce sdílené ekonomiky, když je zřejmé, že podniká a generuje zisk na úkor neodvádění příslušných daní a neplnění podmínek taxislužby.¹¹²

¹⁰⁹ § 2976 odst. 1, 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku

¹¹⁰ ČTK. Uber je přepravní služba a musí mít licenci, rozhodl Soudní dvůr EU. *IDnes* [online]. 20.12.2017 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/uber-prepravni-sluzba-zprostredkovatel-soudni-dvur-eu-pj0/-eko-doprava.aspx?c=A171220_095808_eko-doprava_hm1

¹¹¹ tamtéž

¹¹² ČTK. Uber je přepravní služba a musí mít licenci, rozhodl Soudní dvůr EU. *IDnes* [online]. 20.12.2017 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/uber-prepravni-sluzba-zprostredkovatel-soudni-dvur-eu-pj0/-eko-doprava.aspx?c=A171220_095808_eko-doprava_hm1

6.4 Legislativní reakce na situaci v ubytovacích službách

Možností, jak reagovat na vývoj situace v ubytovacích službách a případných regulací, kterými je možno řešit aktuální potřebu vztahy v rámci krátkodobého ubytování, je několik. Mnohá evropská města, jak již bylo výše zmíněno, již k nějakému typu regulace přistoupila. V následujících odstavcích tak budou některé typy regulace předestřeny, přičemž budou akcentovány vzhledem k Praze. Praha se nejvíce potýká s problémy, které souvisejí s krátkodobým ubytováním přes Airbnb a jednotnou koncepci jejich řešení prozatím postrádá.

1) Živnostenské oprávnění

V Barceloně přistoupili v rámci omezení počtu nabízených krátkodobých pronájmů ke stanovení povinnosti pro hostitele zřídit si živnostenské oprávnění. Příjem z pronájmu je pak zatížen daní, kterou je hostitel povinen odvést.¹¹³

Jak již bylo zmíněno, v České republice lze ubytování poskytovat dvěma způsoby, živnostenským způsobem anebo příjem danit dle § 9 zákona o dani z příjmu. Vedou se ovšem spory o to, zda v případě krátkodobých pronájmů je vůbec možné příjem danit jako příjem z pronájmu. Častý je názor, že tak lze danit jen pobyty přesahující 48 hodin, u kratších je nutnost zřídit si živnostenské oprávnění. Dle mého názoru není pro takové časové omezení důvod. Je důležité přihlídnout ke klíčovému rozlišení mezi ubytovací službou a pronájmem a tím je způsob, jakým je tento krátkodobý pronájem poskytován. Pokud ubytovatel neposkytuje žádné dodatečné služby jako je snídaně nebo úklid, není nutné, aby měl živnostenské oprávnění k ubytovacím službám. V takovém případě totiž žádné ubytovací služby neposkytuje, ale pouze pronajímá.

Dodatečná regulace by v českém prostředí nebyla v tomto směru účelná. Důležité je pouze důsledné vynucení stanovených povinností.

2) Povolení k provozu krátkodobého ubytování

Některá města, například Amsterdam, zavedla povinnost získání zvláštního povolení k poskytování krátkodobého ubytování. V Amsterdamu mají tuto povinnost hostitelé, kteří pronajímají svou nemovitost více než 60 dní za rok (od ledna 2016). Zároveň se zvláštním

¹¹³Business Licensing in Barcelona. In: *Airbnb* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/help/article/1678/business-licensing-in-barcelona>

povolením jsou povinni se registrovat jako plátcí místních poplatků. Od roku 2019 Amsterdam plánuje hranici počtu ubytovacích dní snížit na 30 za rok.¹¹⁴

Tato možnost se jeví pro Prahu jako schůdná. Je ovšem otázkou, jaké náklady by podobný systém registrací ubytovatelů a zvláštních povolení obnášel a zda by je příjmy z toho plynoucí převážily. Takovýto systém zvláštních povolení by byl snadno nahraditelný, pokud by Airbnb městu poskytlo informace o ubytovatelích, kteří na Airbnb v dotčeném městě ubytování nabízejí. Airbnb prozatím neposkytuje úřadům v ČR žádné údaje o hostitelích nebo jejich příjmech.¹¹⁵

3) Omezení počtu dní pro krátkodobé ubytování

Další z možných regulací krátkodobého ubytování je stanovení maximální hranice počtu ubytovacích dnů za rok. K takovému omezení přistoupily města jako výše zmíněný Amsterdam nebo Barcelona. Ve státě New York je dokonce zakázáno pronajímat nemovitosti na kratší dobu nežli 30 dní, krátkodobé pronájmy jsou tak nelegální. V Santa Monice je možné pronajímat nemovitost po dobu 30 nebo méně po sobě jdoucích dní pouze za předpokladu, že ubytovatel s hosty nemovitost sdílí, tedy že zde po dobu jejich pobytu i sám bydlí.¹¹⁶

Airbnb ve spolupráci s městy Londýn a Amsterdam zavedl přímo na své platformě pro hostitele v těchto městech omezení počtu možných rezervovatelných dní.¹¹⁷

¹¹⁴ BIGAS, Jiří. Amsterdam omezí pronájmy přes Airbnb na maximálně 30 dní v roce Zdroj: https://byznys.lidovky.cz/amsterdam-omezi-pronajmy-pres-airbnb-na-maximalne-30-dni-v-roce-puo-/firmy-trhy.aspx?c=A180115_171024_firmy-trhy_jbs. *Lidovky: Byznys* [online]. 16.1.2018 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: https://byznys.lidovky.cz/amsterdam-omezi-pronajmy-pres-airbnb-na-maximalne-30-dni-v-roce-puo-/firmy-trhy.aspx?c=A180115_171024_firmy-trhy_jbs

¹¹⁵ Airbnb roste v Česku raketově. Za rok se přes něj ubytovalo 900 tisíc hostů. *IDnes: Ekonomika* [online]. 5.10.2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/airbnb-cesko-praha-turisticky-ruch-dth-/ekonomika.aspx?c=A171005_090215_ekonomika_rts

¹¹⁶ BIGAS, Jiří. Amsterdam omezí pronájmy přes Airbnb na maximálně 30 dní v roce Zdroj: https://byznys.lidovky.cz/amsterdam-omezi-pronajmy-pres-airbnb-na-maximalne-30-dni-v-roce-puo-/firmy-trhy.aspx?c=A180115_171024_firmy-trhy_jbs. *Lidovky: Byznys* [online]. 16.1.2018 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: https://byznys.lidovky.cz/amsterdam-omezi-pronajmy-pres-airbnb-na-maximalne-30-dni-v-roce-puo-/firmy-trhy.aspx?c=A180115_171024_firmy-trhy_jbs

¹¹⁷ Airbnb introduces 90-day annual limit for London hosts. *The Guardian* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2016/dec/01/airbnb-introduces-90-day-a-year-limit-for-london-hosts>

4) *Místní poplatky a jejich regulace*

Město Praha v souvislosti s poskytováním krátkodobého ubytování přes Airbnb vidí jako velký problém skutečnost, že ubytovatelé neodvádějí místní poplatky za ubytované osoby. Dle zákona je poplatníkem místního poplatku ubytovaná osoba a plátcem je ubytovatel. Ubytovatel má povinnost poplatky odvést a zároveň vést evidenční knihu o ubytovaných osobách se stanovenými údaji. Tuto povinnost mají ubytovatelé dle zákona č. 565/1990 Sb. Transakční náklady jsou ovšem pro mnohé ubytovatele příliš vysoké a mnozí proto tuto povinnost nesplňují. Ztráty na nevybraných poplatcích dle odhadů dosahují v Praze ročně 100 milionů korun.¹¹⁸

V Amsterdamu nebo Lisabonu došlo k uzavření dohody s Airbnb, která stanovené místní poplatky připočítává k ceně rezervace a vybrané poplatky pak městu odvádí. Pokud by k obdobné dohodě došlo mezi Prahou a Airbnb, dá se očekávat, že příjem z poplatků by se mnohonásobně zvýšil.

¹¹⁸ Chybějí pravidla pro další rozvoj sdílené ekonomiky. *TTG* [online]. 5.1.2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.ttg.cz/chybeji-pravidla-pro-dalsi-rozvoj-sdilene-ekonomiky/>

7 Závěr

Ve své diplomové práci se věnuji tématu v současné době velmi aktuální a diskutované sdílené ekonomiky. Zaměřuji se přitom zejména na dvě dle mého názoru nejvýraznější zástupce sdílené ekonomiky, a to Airbnb a Uber. Volba tohoto tématu u mě pramenila ze zkušeností s vlastním poskytováním ubytování v soukromí přes Airbnb, kdy jsem narazila na nejasnosti ohledně povinností, které u ubytování skrze službu Airbnb poskytovatel ubytování vlastně má.

Sdílená ekonomika je pojem, který označuje ekonomický model, jenž je založený na spoluspotřebitelství. Účastníci takového modelu tedy věci sdílejí a využívají, aniž by je vlastnili. Celý model je tedy založený na směně a má zhusta komerční základ. V současné době je tento koncept na nebývalém vzestupu, protože oslovuje jinak než tradičně smýšlející lidi a stává se i určitým moderním trendem.

Mým cílem byla rešerše současného stavu včetně existující či chybějící regulace sdílené ekonomiky a zmapování tendencí, jejichž snahou je regulace služeb poskytovaných v rámci sdílené ekonomiky, potažmo regulace přehlednější než dosavadní. Zároveň jsem chtěla i popsat fungování obou služeb a přiblížit systém jejich užívání.

Snažila jsem se o osvětlení toho, proč jsou vlastně nové služby typu Uber a Airbnb tak kontroverzní. Odhlédneme-li od emočního aspektu, kdy současní poskytovatelé brojí proti novým na základě pocíťované nespravedlnosti a zaměříme se na aspekt právní a ekonomický, zjistíme, jak bylo řečeno již výše, že se brání z pozice dobytých renty. Tito dopravci a ubytovatelé investovali do svého podnikání více nežli poskytovatelé sdílené ekonomiky. Služby, jež jsou poskytovány, se přitom jeví být na srovnatelné úrovni, alespoň z hlediska klientů, kteří tyto služby využívají. Jak je tedy možné, poskytovat srovnatelnou službu a zároveň nesplňovat stejné podmínky? Jedná se o nekalou konkurenci, jak taxikáři a hoteliéři argumentují? Jak je vlastně nastavena současná regulace těchto služeb? Na tyto otázky jsem se pokusila najít odpovědi.

Ukazuje se, že aktuálně platná legislativa v mnoha odvětvích nereflektuje možnost vstupu sdílené ekonomiky na trh. Rozmach digitálních technologií a s tím spojeným rozšířením služeb sdílené ekonomiky v mnoha oborech nemohli zákonodárci před několika desetiletími předpovídat. Předpisy jsou mnohdy velmi restriktivní vůči tradičním poskytovatelům služeb, jako například vůči provozovatelům taxislužeb, ač dnešní společenská a technologická situace takovou regulaci již nevyžaduje, protože moderní technologie s sebou přinesly zvýšenou

transparentnost společenských vztahů. Oprávněné zájmy a ochranu spotřebitele, které bylo dříve nutno chránit legislativně, má dnes způsobilost chránit a zajistit i sám trh, například díky důmyslným recenzním systémům, kterými disponují veškeré platformy sdílené ekonomiky.

Stojí za úvahu, zda by nebylo vhodné sdílenou ekonomiku upravit komplexně v rámci jediného zákona, protože je patrné, že existují třecí plochy, kde již platná legislativa k řešení nestačí. Nebylo by ku škodě ani zmírnit již existující regulace pro mnohá odvětví, jakými je například osobní přeprava, tak aby odpovídaly moderní době a nekladly na poskytovatele služeb přemrštěné a dobou již překonané požadavky. Regulaci pro sdílenou ekonomiku je potřeba nastavit tak, aby zbytečně neodrazovala účastníky a nevytvářela tak na ně tlak k přestupu do šedé ekonomiky. Česká vláda si v poslední době nechává zpracovat analýzy, které by měly svými daty přispět k nalezení řešení, jak sdílenou ekonomiku správně uchopit. Již nyní je ale podle jedné z analýz jasné, že nejméně 80 % poskytovatelů služeb sdílené ekonomiky v České republice se podstatou činnosti, jež vykonávají, přibližují více činnosti podnikatelské a dalece překračují původní myšlenku sdílené ekonomiky, kterou je sdílení nevyužívaných statků.

Doporučení, jež z analýzy vyplývají, navrhuji všestrannou úpravu příjmů plynoucích ze sdílené ekonomiky. Pro jasné rozlišení mezi výdělkem ze sdílené ekonomiky a podnikatelskou činností, by měl být nastaven limit zohledňující obrátové nebo časové hledisko činnosti. Podle příkladu ostatních evropských, zejména pobaltských, států by měl mít správce daně přístup k datům, jež mají platformy o transakcích mezi poskytovateli a uživateli služeb. Tato doporučení nejsou definitivním stanoviskem, jež vláda k možné regulaci zastává. Představují ovšem základ pro možnost regulatorního řešení služeb sdílené ekonomiky.

8 Použité prameny a literatura

a) Prameny

Návrh zákona, kterým se mění zákon č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. *Úřad vlády České republiky: Aplikace ODok* [online]. 3.5.2016 [cit. 2018-01-22]. Dostupné z: <https://apps.odok.cz/veklep-detail?pid=KORNA9KFY62A>

Nařízení vlády č. 168/2002 Sb., kterým se stanoví způsob organizace práce a pracovních postupů, které je zaměstnavatel povinen zajistit při provozování dopravy dopravními prostředky

Vyhláška Ministerstva dopravy a spojů č. 281/2007 Sb., kterou se mění vyhláška č. 478/200 Sb., kterou se provádí zákon o silniční dopravě

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 262/2000 Sb., kterou se zajišťuje jednotnost a správnost měřidel a měření

Vyhláška Ministerstva průmyslu a obchodu č. 345/2002 Sb., kterou se stanoví měřidla k povinnému ověřování a měřidla podléhající schválení typu

Výměr Ministerstva financí (Cenový věstník – Seznam zboží s regulovanými cenami)

Zákon č. 111/1994 Sb. o silniční dopravě

Zákon č. 112/2016 o evidenci tržeb

Zákon č. 247/2000 Sb. o získávání a zdokonalování odborné způsobilosti k řízení motorových vozidel a o změnách některých zákonů

Zákon č. 262/2006 Sb., Zákoník práce

Zákon č. 326/1999 Sb. o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů

Zákon č. 361/2000 Sb. o provozu na pozemních komunikacích

Zákon č. 455/1991 Sb. o živnostenském podnikání

Zákon č. 455/1991 Sb., Živnostenský zákon

Zákon č. 48/1997 Sb. o veřejném zdravotním pojištění a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů

Zákon č. 505/1990 Sb. o metrologii

Zákon č. 526/1990 Sb. o cenách

Zákon č. 56/2001 Sb. o podmínkách provozu vozidel na pozemních komunikacích a o změně zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění zákona č. 307/1999 Sb.

Zákon č. 565/1990 Sb., Zákon České národní rady o místních poplatcích

Zákon č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmu

Zákon č. 634/1992 Sb. o ochraně spotřebitele

Zákon č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník

Zákon č. 90/2012 Sb. o obchodních korporacích

Zákona č. 586/1992 Sb., Zákon České národní rady o daních z příjmu

b) Literatura

A European agenda for the collaborative economy. In: *Europa.eu: European Commission - Press release* [online]. 2016, 2.5.2016 [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-2001_en.htm

About us. *Airbnb* [online]. [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://press.atairbnb.com/about-us/>
Airbnb Community Boosts Barcelona Economy by €740 Million. *Airbnbcitizen* [online]. 16.4.2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <https://www.airbnbcitizen.com/airbnb-community-boosts-barcelona-economy-by-e740-million/>

Airbnb introduces 90-day annual limit for London hosts. *The Guardian* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2016/dec/01/airbnb-introduces-90-day-a-year-limit-for-london-hosts>

Airbnb roste v Česku raketově. Za rok se přes něj ubytovalo 900 tisíc hostů. *IDnes: Ekonomika* [online]. 5.10.2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/airbnb-cesko-praha-turisticky-ruch-dth-/ekonomika.aspx?c=A171005_090215_ekonomika_rts

ARJEN, Lubach. Neděle s Lubachem: Airbnb. In: *Videa česky* [online]. 2017 [cit. 2017-07-28]. Dostupné z: <https://videacesky.cz/video/airbnb>

Berlin ban on Airbnb short-term rentals upheld by city court. *The Guardian* [online]. 2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/technology/2016/jun/08/berlin-ban-airbnb-short-term-rentals-upheld-city-court>

BIGAS, Jiří. Amsterdam omezí pronájmy přes Airbnb na maximálně 30 dní v roce Zdroj: https://byznys.lidovky.cz/amsterdam-omezi-pronajmy-pres-airbnb-na-maximalne-30-dni-v-roce-puo-/firmy-trhy.aspx?c=A180115_171024_firmy-trhy_jbs. *Lidovky: Byznys* [online]. 16.1.2018 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: https://byznys.lidovky.cz/amsterdam-omezi-pronajmy-pres-airbnb-na-maximalne-30-dni-v-roce-puo-/firmy-trhy.aspx?c=A180115_171024_firmy-trhy_jbs

BOTSMAN, Rachel. The case for collaborative consumption. In: *TED.com* [online]. [cit. 2017-11-13]. Dostupné z: https://www.ted.com/talks/rachel_botsman_the_case_for_collaborative_consumption?language=en#t-307633

BOTSMAN, Rachel. The currency of the new economy is trust. In: *TED.com* [online]. 2012 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: http://www.ted.com/talks/rachel_botsman_the_currency_of_the_new_economy_is_trust

BROWN EKIEL, Erika. The Entrepreneur Questionnaire: Brian Chesky, Co-Founder and CEO of Airbnb. *Medium.com* [online]. [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://medium.com/@greylockvc/the-entrepreneur-questionnaire-brian-chesky-co-founder-and-ceo-of-airbnb-d75e788989a4>

Business Licensing in Barcelona. In: *Airbnb* [online]. [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/help/article/1678/business-licensing-in-barcelona>

Co je a jak funguje Uber Taxi v Praze, Brně a České republice. *Ubertaxi.cz* [online]. 12. 2. 2017 [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: [Co je a jak funguje Uber Taxi v Praze, Brně a České republice](http://ubertaxi.cz)

CVRČEK, Miroslav. Manažer české AirBnb: Turisty nekrademe, vytváříme vlastní. Pronajměte i vy svůj gauč. *Reflex* [online]. 28.4.2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/rozhovory/71107/manazer-ceske-airbnb-turisty-nekrademe-vytvarime-vlastni-pronajmete-i-vy-svuj-gauc.html>

ČESKÝ ROZHLAS. Prague among most popular destinations on Airbnb. *Ahoj! Česká republika* [online]. 20.4.2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: <http://www.czech.cz/cz/Turistika/Prague-among-most-popular-destinations-on-Airbnb>
Češi dělají ze svých bytů hotely. Vláda vymýšlí, jak tomu dát pravidla [online]. [cit. 2017-07-25]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/2189182-cesi-delaji-ze-svych-bytu-hotely-vlada-vymysli-jak-tomu-dat-pravidla>

ČTK a PRP. Soud opět zakázal Uber v Brně, předběžné opatření platí. Podle rozsudku firma provozuje taxislužbu [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: <https://domaci.ihned.cz/c1-65804430-soud-opet-zakazal-uber-v-brne-predbezne-opatreni-plati-podle-rozsudku-firma-provozuje-taxislužbu>

ČTK. Uber je přepravní služba a musí mít licenci, rozhodl Soudní dvůr EU. *IDnes* [online]. 20.12.2017 [cit. 2018-02-01]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/uber-prepravni-sluzba-zprostredkovatel-soudni-dvur-eu-pj0-/eko-doprava.aspx?c=A171220_095808_eko-doprava_hm1

Francouzský ministr po protestech přitvrdí vůči Uberu. In: *Česká televize* [online]. 22.6.2015 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1540428-francouzsky-ministr-po-protestech-pritvr-di-vuci-uberu>

gal. Vláda připraví zákony pro služby, jako je Airbnb. Nejde o to, udusit podnikání, ale nastavit rovná pravidla, říká Sobotka. *Hospodářské noviny* [online]. 2017 [cit. 2017-07-26]. Dostupné z: <https://byznys.ihned.cz/c1-65802310-vlada-pripravi-zakony-pro-sdilenou-ekonomiku-nejde-o-to-udusit-podnikani-ale-nastavit-rovna-pravidla-rika-sobotka>

GANSKY, Lisa. *The mesh: why the future of business is sharing*. Pbk. ed. New York, N.Y: Portfolio/Penguin, 2012.

GEBBIA, Joe. How Airbnb designs for trust. In: *Ted* [online]. 2016, 2016 [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: https://www.ted.com/talks/joe_gebbia_how_airbnb_designs_for_trust

GENERÁLNÍ FINANČNÍ ŘEDITELSTVÍ, Jiří Fojtík. Informace k daňovému posouzení povinností poskytovatelů ubytovacích služeb (Airbnb a další). In: *Finanční správa* [online]. 11. 10. 2017 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: http://www.financnisprava.cz/assets/cs/prilohy/d-placeni-dani/2017-10-11_Info_k_danovemu_posouzeni_povinnosti_poskytovatelu_ubytovacich_sluzeb.pdf

GOODWIN, Tom. The Battle Is For The Customer Interface. In: *Techcrunch* [online]. [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <https://techcrunch.com/2015/03/03/in-the-age-of-disintermediation-the-battle-is-all-for-the-customer-interface/>

GRAEBER, David. Dluh, Prvních 5000 let. 1. vyd. Brno : BizBooks, 2012. 416 s.

HALATKA, David. Taxislužba Uber? Velmi mě zklamala, stěžuje si řidička Zdroj: https://www.denik.cz/z_domova/taxisluzba-uber-velmi-me-zklamala-stezuje-si-ridicka-20170410.html. *Deník* [online]. 2017, 10.4.2017 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/taxisluzba-uber-velmi-me-zklamala-stezuje-si-ridicka-20170410.html

HAVLICKÁ, Kateřina. Francouzští taxikáři zuří, blokují silnice na Paříž a pálí pneumatiky. In: *www.idnes.cz* [online]. [cit. 2017-07-10]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/francouzsti-taxikari-stavkuji-zvysime-kontroly-konkurence-slibil-valls-1r6-zahranicni.aspx?c=A160126_152447_zahranicni_kha

HROMKOVÁ, Dominika a ČERNÝ, Aleš. *Uber v Brně dojezdil. Soud ho zakázal předběžným opatřením* [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/uber-brno-nelegalni-krajsky-soud-zakaz-predbezne-opatreni-pn5-/brno-zpravy.aspx?c=A170418_092125_brno-zpravy_krut

CHVÁTAL, Dalibor Zdislav. Měsíc taxikářem: formality, regulace a hrozba pokut. *Měšec* [online]. 15.8.2016 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: <https://www.mesec.cz/clanky/mesic-taxikarem-formality-regulace-a-hrozba-pokut/>

Chybějí pravidla pro další rozvoj sdílené ekonomiky. *TTG* [online]. 5.1.2017 [cit. 2018-02-05]. Dostupné z: <http://www.ttg.cz/chybeji-pravidla-pro-dalsi-rozvoj-sdilene-ekonomiky/>

Jak kontaktovat Uber poštou, e-mailem, telefonicky či osobně. *Ubertaxi.cz* [online]. 17.12.2017 [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.ubertaxi.cz/kontakt/>

Jaké platební metody Airbnb uznává? *Airbnb.com* [online]. [cit. 2018-02-02]. Dostupné z: <https://www.airbnb.cz/help/article/126/what-methods-of-payment-does-airbnb-accept>

KNIGHT, Mark. Cartoon. In: *Twitter* [online]. 2015 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <https://twitter.com/knightcartoons/status/642167462788657152>

KRUTIL, Robin. *Uber může v Brně znovu jezdit, vrchní soud zrušil předběžné opatření* [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: http://brno.idnes.cz/uber-brno-vrchni-soud-zruseni-predbezne-opatreni-f7l-/brno-zpravy.aspx?c=A170627_125735_brno-zpravy_krut

MICHL, Aleš a ČERNÝ, Aleš. Na tři dny „taxikářem“ pro Uber. Abyste si vydělali, musíte se otáčet Zdroj: https://ekonomika.idnes.cz/jak-se-vyplati-jezdit-pro-uberpop-dlm-/ekonomika.aspx?c=A151217_184227_ekonomika_rny. IDnes: Ekonomika [online]. 2015, 18.12.2015 [cit. 2018-01-31]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/jak-se-vyplati-jezdit-pro-uberpop-dlm-/ekonomika.aspx?c=A151217_184227_ekonomika_rny

Nechceme nové služby jako Airbnb dusit, ale dát jim pravidla, říká Sobotka [online]. [cit. 2017-07-21]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/2183944-nehceme-nove-sluzby-jako-airbnb-dusit-ale-dat-jim-pravidla-rika-sobotka>

Nezakazujte Uber nebo AirBnB, zastala se Evropská komise sdílené ekonomiky. IDnes.cz [online]. [cit. 2018-01-18]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/doporuceni-evropske-komise-o-sdilene-ekonomice-f5d-/ekonomika.aspx?c=A160602_181855_ekonomika_rny

Pro řidiče. *Uber* [online]. [cit. 2018-01-30]. Dostupné z: <https://www.uber.com/cs-CZ/drive/partner-app/>

Proč si jako hoteliér myslím, že Airbnb nás nezničí, ale posune blíže lidem. *Forbes* [online]. 28.11.2017 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: http://www.forbes.cz/proc-si-jako-hotelier-myslim-ze-airbnb-nas-neznici-ale-posune-blize-lidem/?utm_source=facebook&utm_medium=social&utm_content=knowhow&utm_campaign=fbwall

PROKEŠ, Jan; VÁCHAL, Adam. Airbnb v Česku: nocleh pro statisíce. *Hospodářské noviny*. 2017-06-09, čís. 111, s. 14.

Sdílená ekonomika vyžaduje regulaci, shodla se pracovní skupina. *České noviny* [online]. 5.10.2017 [cit. 2018-01-14]. Dostupné z: <http://www.ceskenoviny.cz/zpravy/sdilena-ekonomika-vyzaduje-regulaci-shodla-se-pracovni-skupina/1534617>

Sdílená ekonomika. Bohatství bez vlastnictví. In: *Deloitte* [online]. 2017 [cit. 2018-01-25]. Dostupné z: <https://edu.deloitte.cz/cs/Content/DownloadPublication/sdilena-ekonomika-2017>

Smluvní podmínky. *Uber* [online]. [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.uber.com/cs-CZ/legal/terms/cz/>

Taxikářství s Uberem zůstává nelegální. Zákon chystá přísnější pokuty. *IDnes: Ekonomika* [online]. 2016, 13.5.2016 [cit. 2018-01-23]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/novela-zakona-o-silnicni-doprave-a-dopad-na-taxikare-a-uber-p36-/eko-doprava.aspx?c=A160511_2245354_eko-doprava_rny

The Billion Dollar Startup Club: What's the world's most highly valued startup? Explore the Billion Dollar Startup Club. *The Wall Street Journal* [online]. [cit. 2018-01-20]. Dostupné z: <https://www.wsj.com/graphics/billion-dollar-club/>

Uber je třeba regulovat, ne zakázat, shodují se politici [online]. 2017 [cit. 2018-01-09]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/450658-uber-je-treba-regulovat-ne-zakazat-shoduji-se-politici.html>

Uber. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2017-08-02]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Uber>

Uber: Jezdi nebo řid' s Uberem [online]. [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://www.uber.com/cs-CZ/>

Úplný výpis z obchodního rejstříku. *Justice* [online]. [cit. 2018-01-29]. Dostupné z: <https://or.justice.cz/ias/ui/rejstrik-firma.vysledky?subjektId=681028&typ=UPLNY>

VITAL, Anna. How Airbnb started? In: *Http://fundersandfounders.com* [online]. 2014 [cit. 2017-07-27]. Dostupné z: <http://fundersandfounders.com/how-airbnb-started/>

Zonky [online]. 2017 [cit. 2018-01-28]. Dostupné z: zonky.cz

Zweckentfremdungsverbot. A byt už v Berlíně přes AirBnB nepronajmete. *IDnes* [online]. 3.5.2016 [cit. 2018-02-04]. Dostupné z: https://ekonomika.idnes.cz/berlin-zakazal-pronajmy-celych-bytu-pres-airbnb-ftm-/ekonomika.aspx?c=A160503_144107_ekonomika_rny

ŽÍDEK, Bohumír. Protesty taxikářů proti Uberu připomínají tažení písařů proti knihtisku, říká ekonom [online]. [cit. 2017-11-28]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/ekonomika/452939-protesty-taxikaru-proti-uberu-pripominaji-tazeni-pisar-u-proti-knihtisku-rika-ekonom.html>

Vybrané aspekty sdílené ekonomiky s důrazem na Airbnb a Uber

Abstrakt: Tato diplomová práce se zabývá tématem sdílené ekonomiky, přičemž se zaměřuje zejména na dva její zástupce, a to Airbnb a Uber. Mým cílem byla rešerše současného stavu včetně existující či chybějící regulace sdílené ekonomiky a zmapování tendencí, jejichž snahou je regulace služeb poskytovaných v rámci sdílené ekonomiky, potažmo regulace přehlednější než dosavadní. Zároveň jsem chtěla i popsat fungování obou služeb a přiblížit systém jejich užívání. Snažila jsem se o osvětlení toho, proč jsou vlastně nové služby typu Uber a Airbnb tak kontroverzní. Ukazuje se, že aktuálně platná legislativa v mnoha odvětvích nereflektuje možnost vstupu sdílené ekonomiky na trh. Uchopení sdílené ekonomiky ze strany státu a její ne/regulace se tak stává tématem čím dál více aktuálním. Názory politiků na to, jak by taková regulace měla vypadat, se různí. V čem se většinou shodují, je proklamace toho, že rozhodně nemají v úmyslu sdílenou ekonomiku potlačovat, nýbrž jasně stanovit pravidla a meze. Rozmach digitálních technologií a s tím spojeným rozšířením služeb sdílené ekonomiky v mnoha oborech nemohli zákonodárci před několika desetiletími předpovídat. Předpisy jsou mnohdy velmi restriktivní vůči tradičním poskytovatelům služeb, jako například vůči provozovatelům taxislužeb, ač dnešní společenská a technologická situace takovou regulaci již nevyžaduje, protože moderní technologie s sebou přinesly zvýšenou transparentnost společenských vztahů. Podle příkladu ostatních evropských, zejména pobaltských, států by měl mít správce daně přístup k datům, jež mají platformy o transakcích mezi poskytovateli a uživateli služeb. Doporučení vyplývající z analýzy, kterou se nechala zpracovat vláda, nejsou definitivním stanoviskem, jež vláda k možné regulaci zastává. Představují ovšem základ pro možnost regulatorního řešení služeb sdílené ekonomiky.

Klíčová slova: sdílená ekonomiky, Airbnb, Uber

Selected Aspects Of Sharing Economy With Emphasis On Airbnb And Uber

Abstract: This thesis deals with a subject of collaboration economy and it aims at two of its representatives in particular, Airbnb and Uber. My focus targets at current status in terms of established or missing regulation and mapping of up to date trends for regulation to be developed or to be improved in contrast to what has already set. Simultaneously, there is described its functional system and familiarization with them for a potential user. At least but not last, one of the goals is to clarify why new representatives as Uber or Airbnb might be spotted controversial.

It is observed that current legal status of collaborative economy does not reflect its ability to share a global market and its potential regulation from government point of view has become likely. However, politician opinions on how this regulation should look like vary. Nevertheless what may be found identical in those opinions is that there is no will collaborative economy to be repressed however, rules and limits should be clearly stated. Expansion of digital technologies and its relation to collaborative economy growth was hardly predictable. For traditional services, for instance, taxi drivers, rules and limits are very restrictive regardless modern social and technological situation does not require such a strict limits since modern technologies have brought increased transparency of social relationships. Following other European countries, Baltic States in particular, tax administrator should have an access to transaction databases between of such subjects. Recommendations resulting from an analysis released by government are not considered as a final statement however, they represent basis for possible upcoming regulation of collaborative economy.

Key words: sharing economy, Airbnb, Uber